שאָלעמ־אַלײכעמס 30־טער יאָרצײַט

13-V 1916 — 13-V 1946

גאָרקיס בריוו צו שאָלעמ=אַלײכעמענ

אופריכטיק געאַכטער מיטברודער!

דעמ בוכ אײַערנ באַקומענ, איבערגעלייענט, געלאַכט און געוויינט — א וווּנדערלעכער בוכ! די איבערזעצונג, דוכט מיר, איז געמאַכט גוט און מיט ליבע צומ אויטאָר, כאָטש ערטערווײַז פילט זיכ, אַז אינ דער רוסישער שפּראַכ איז שווער איבערצוגעבנ דעמ טרויעריקנ און האַרציקנ הומאָר פונעמ אָריגינאַל. איכ זאָג — עס פילט זיכ.

דער בוכ געפעלט מיר שטאַרק — איכ זאָג נאָכאַמאָל — אַנ אויסגעצייכנטער בוכ. עס פינקלט פונ אימ מיט אַזאַ ווילער, עכטער און קלוגער ליבע צומ פאָלק. און דאָס דאָזיקע געפיל טרעפט מענ אַזוי זעלטנ אינ אונדזערע טעג.

אופריכטיק ווינטש איכ אײַער בוכ דערפאָלג — איכ צווייפל ניט אינ דעמ.

איכ דריק פעסט אײַער האַנט.

1910. מ. גאָרקי.

* * *

א ליכטיקער שאָלעמ־אַלײכעמ־גרוס

(צו דער פאַרעפנטלעכונג פונ דער נאָוועלע „פּערעלע די שיינע")

דאָס איז געווענ אינ 1886. אַרומ דעמ נאָמענ שאָלעמ־אַלײכעמ האָט דעמלט געשוועבט א גאַנצ אומבאַשטימטע אַטמאָספער און געמיינט האָט מענ, אַז שאָלעמ־אַלײכעמס באַרופ איז צו געבנ שטייגער־שילדערונג, בלויז שטייגער־שילדערונג.

צײַטנווײַז האָט שאָלעמ־אַלײכעמ אַליינ אויכ געלאָזט זיכ אײַנרײדנ און האָט זיכ געפּלײַסט צו געבנ „א קאָפּיע פונ דער ווירקלעכקײַט", ווי ער דריקט זיכ אויס אינ איינעמ א בריוו, אָבער אָפטער פלעג זיכ טרעפנ, אַז דער יונגער שאָלעמ־אַלײכעמ פלעגט אָנהייבנ בונטעווענ, ניט געלאָזט זיכ פענטענ פונ אָפּגעלעבטע טראַדיציעס. אינ איינעמ אַזאַ מאָמענט איז אַנטשטאַנענ די נאָוועלע „פּערעלע די שיינע".

דאָ זעענ מיר דעמ יונגנ שאָלעמ־אַלײכעמענ פונקט דעמלט, ווענ ער בונטעוועט. ער וויל מער ניט גיינ מיטנ וועג פונ דער ראַכמאָנעס־פולער שטעטל־באַשרײַבונג, און אויכ ניט מיטנ וועג פונ דער ווײַצלדיקער גרויסשטאָט־באַשרײַבונג. און אַוואַדע ניט מיטנ וועג פונ דער סענטימענטאַלער פאַמיליענ־באַשרײַבונג אַ־לאַ דינעזאָנ. ווי לאַנג וועט ער, שאָלעמ־אַלײכעמ, באַשרײַבנ, קאָפּירנ די ווירקלעכקײַט? ווי לאַנג וועט ער נאָכגיינ פּוסטריט נאָכ דעמ דורכשניט־מענטש מיט זײַנ דורכשניט־פּסיכאָלאָגיע? האָט דענ דאָס פאָלק ניט אַרויסגעגעבנ פונ זיכ עפּעס העכערס און שענערס פונ אָט דעמ „דורכשניט־מענטשנ"?

שאָלעמ־אַלײכעמ הייבט דעמלט אָנ זוכנ אינ דער ייִדישער סוויווע די הויכ־באַגאַבטע פּערזענלעכקײַט. ער זוכט די געשטאַלטנ, וואָס פאַרקערפּערנ אינ זיכ דעמ שאַפונגס־ווילנ און די שאַפונגס־קראַפט פונעמ פאָלק. ער זוכט די פאָלקס־טאַלאַנטנ, און אינגיכנ וועט ער זיי טאַקע געפינענ: דעמ פידלער סטעמפּעניו, דעמ זינגער יאָסעלע סאָלאָוויי, דעמ ייִדישנ אַקטיאָר שימעקנ. דאָס וועט אָבער קומענ שפּע־

אַרויס פונ דער פאָלקס־טיפעניש, שאָלעמ־אַלײכעמ שרײַבט דעמלט:

„ווער עס איז באַקאַנט מיט אונדזער פאָלק, דער ווייסט, אַז העלדנ געפינענ זיכ צווישנ אונדזער האַמוינ — אַפּ א סאַכ מער, אַלס בײַ אונדזער העכערע קלאַסע"...

אָט דעמ באַוווּסטזײַנ האָט שאָלעמ־אַלײכעמ געלייגט אינ גרונט פונ זײַנ נאָוועלע. פּערעלע די שיינע איז געווענ בײַ שאָלעמ־אַלײכעמענ די ערשטע העלדינ. ס'איז געווענ דער ערשטער גרוס פונ יענע שעפערישע קויכעס, וואָס זײַנענ פאַרבאָרגנ אינ פאָלק. דערפאַר האָט מענ אינ דער נאָוועלע צומ ערשטנ מאָל געקאָנט זענ, ווי שאָלעמ־אַלײכעמס הומאָר פלעכט זיכ איבער מיט ניט אײַנגאַנצנ אַנטבלויזטער, אָבער דאָכ קרעפטיקער פּאַטעטיק, — א דערשײַנונג, וואָס איז נאָכדעמ געוואָרנ אַזוי אייגנטימלעכ פאַר שאָלעמ־אַלײכעמס שאַפנ.

אינ דער נאָוועלע קלינגענ ערטערווײַז שאַרפע ווערטער, געווענדעט קעגנ דער סוויווע, וואָס האָט אומגעבראַכט פּערעלענ. איר זעט א שאָלעמ־אַלײכעמענ, ניט בלויז א באַגײַסטערטנ פונ די פאָלקס־טאַלאַנטנ, נאָר אויכ א גרייטנ צו קעמפנ פאַר די רעכט פונ די דאָזיקע באַגאַבטע מענטשנ, פאַר זייער הייליק רעכט צו לעבנ און צו ליבנ. איר פילט, אַז פּערעלעס אויסרופ צו די אַרומיקע ייִדנ: „וואָס שווײַגט איר?!" — דאָס איז דער לייטמאָטיוו פונ דער נאָוועלע, און אָט דער אויסרופ האָט געמוזט דורכקלינגענ באַזונדערס שאַרפ אינ די 80־ער יאָרנ, איידער ס'איז נאָכ געקומענ צומ וואָרט י.־ל. פּערעצ.

פונ דער נאָוועלע „פּערעלע די שיינע" ציִענ זיכ פעדעמ צו א סאַכ שפּעטערדיקע ווערק שאָלעמ־אַלײכעמס, און ניט בלויז צו די „בלאָנדזשענדע שטערנ", ווי דאָס וואַרפט זיכ גלײַכ אינ די אויגנ, נאָר אויכ צו דער דערציילונג „שיר השירים", צומ ראָמאַנ „מאָש־

א. קושניראָוו

בויערקער זומער

אינ בויערקע. אַפּ קלייניניקנ וואָקזאַלכל.
מײַנ קינדהײַט לויפט אַרומ דאָרט זאָרגלאָז־פרײַ —
א באָרוועסע, אינ מאַמעס אַלטנ שאַלכל,
אַנגעטאָנ א זײַדנ העמדעלע אַפּ לײַב.

א צוג לויפט אַנ די זומער־טעג אַנטקעגנ;
א צוג לויפט דורכ א ליכטיקער אינ נעכטנ;
איכ ווייס נאָכ ניט, וווּהינ עס פירנ וועגנ,
און מיר איז נאָכ דערווײַל דערפונ ניט שלעכט.

עס גייט די צײַט, און טעג אויכ מײַנע גייענ,
מיט פעלד צעגרינט, מיט זומערנ צעבליט.
אינ בויערקע, אינ וואַלדישער אַלייע
שפּאַנט אומ א מענטש מיט ניט געײַלטע טריט.

די סאָסנעס קוקנ שטיל אַפּ זײַנ פאַרבײַגייענ,
זיי שושקענ זיכ נאָר איבער אינ געהיימ,
און קינדער אימ באַגלייטנ דאָרט מיט נײַגער,
די קינדערלעכ פונ בויערקע — מײַנ חיימ.

אַפּ נײַגער קינדערשנ ער ענטפערט מיט א שמייכל,
דורכ ברילנ שײַנט אַזאַ מינ מילדער בליק,
און קינדער ריידנ אויס: „שאָלעמ־אַלײכעמ"
און טוענ פאַרכטיק זיכ א כאַפּ צוריק.

די שושקערײַ פונ סאָסנעס ווערט נאָכ הייסער,
באַמ מענטש דער בליק נאָכ הימלבער צעהעלט —
ער זאָגט צו אונדז: „אָט, יונגלעכ, אָט, קונדייסימ...
איכ זע — איר זײַט צופרידנ מיט דער וועלט"...

...פונ ווײַטער ווײַט, פונ יענע קינדער־יאָרנ,
אינ זומער בויערקער מיט בלי און צווײַט
איכ רופ אַצינד אַרויס אינ מײַנ זכאָרנ
דעמ טאָג, וואָס איכ האָב אימ אינ האַרצ פאַרהיט.

[illegible] טאָג איז ניט פאַרשריבנ מיט קיינ אויסיעס,
נאָר צווישנ שורעס כ'ליִענ אימ אַרויס
אינ „טעוויענ" און אינ „מאָטל פּייסיס",
[illegible]עמ טאָג, וואָס איז איצט, ווי א לעבנ גרויס.

[illegible] איז הײַנט אַזאַ אַנגעלייגטער גאַסט בײַ מיר,
[illegible] שמעקט מיט קינדהײַט און מיט סאָסנע־וואַלד.
און אינ דער מיט פונ יונגלשער כאַליאַסטרע
איכ זע א ליכטיק לעבעדיק געשטאַלט

[illegible] יענעמ, וואָס מע רופט שאָלעמ־אַלײכעמ.
[illegible] וואַלדישער, באַגאַסענער מיט שײַנ...
אויב דאָס הייסט וועלט, צי פאַסט פונ וועלט א צייכנ,
איז ווערט געלעבט, איז ווערט צופרידנ זײַנ.

*

שאָלעמ־אַלײכעמס א ניט־פאַרעפנטלעכטער בריוו

Bern, Zahlingerhof, № 6, 10. V. 06.

Многоуважаемый Е. Фейгин!

Чего только не бывает в жизни. Если у нас может быть конституция (מישטײנס געזאָגט), то почему бы мне не встретиться на моем турне из России в Америку с Вашей семьей в Швейцарии. Вашему златокудрому пухляку я передал привет от папы, который так хорошо рвет зубы и так плохо и так медленно делает революцию.

В/ Ш. Алейхем.

(следует приписка жены Фейгина) и Ш. Алейхем продолжает:

Дзимитровскому мой привет. А что с конституцией? Даром будили народ израильский!

N. B. — Новость последней политической важности. Вашему Люре купили новые ботинки за 3½ франка. Очень хорошие ботинки. Да, кстати, сегодня кажись Дума открывается? Ваша жена отлично смотрит.

Жму Вашу руку Ш. Алейхем.

Bern 10. V. 1906.

* * *

שאָלעמ=אַלײכעמס בריוו וועגנ גאָרקינ

„...איכ שרײַב אײַכ אַלעמענ אונטערנ פרישנ אײַנדרוק פונ מײַנ ערשטנ וויזיט באַמ קומיר פונ אונדזערע טעג, דעמ באַהערשער פונ געדאַנקענ, מאַקסימ גאָרקי. ער האָט מיכ אויפגענומענ עכט כאַווערייש. גלײַכ נאָכ דעמ, ווי ער האָט מיכ באַטראַכט פונ קאָפּ ביז די פיס, האָט ער מיכ פאַרבעטנ אינ עסצימער אַרײַנ צו טיי. און עס איז אַוועק בײַ אונדז א געשפּרעכ וועגנ איניאָנימ פונ ליטעראַטור, פונ דער אַלגעמיינער און ייִדישער, און, כ'לעבנ, איכ האָב מיכ אַפילע ניט אומגעקוקט, ווי עס איז אַריבער א שאָ (פונ 11 ביז 12). ער האָט געבעטנ אַרײַנקומענ צו אימ גאַנצ פּאַשעטע, אַליינ געקומענ אַפּ זיכ צו באַקענענ מיכ מיט די בעסטע פאַרשטייער פונ דער פּרעסע — אַקלאַל, געווענ פרײַנטלעכ...".

„...הײַנט האָב איכ אײַכ אַלעמענ געשריבנ וועגנ מײַנ ערשטנ וויזיט בײַ מאַקסימ גאָרקי, וועלכער האָט מיכ אויפגענומענ העכסט פרײַנטלעכ, ריינ כאַווערייש, און האָט מיכ באַצויבערט".

* * *

הונדערט אַפאָריזמענ*

אייגיקע געדאַנקענ, מעשאָלימ, מוסער און גלאַט קלוגע רייד פונ כאַכאָמימ פונ אַמאָל און אויכ פונ הײַנטיקע צײַטנ.

פרײַ באַאַרבעט און איבערגעאַנדערשט פונ שאָלעמ־אַלײכעמ.

„דער בעסטער סימענ פונ קלוגשאַפט איז: ווענ דאָס וווּנדערבאַרע אינ דער געוויינלעכסטער זאַכ" (אַזוי זאָגט עמערסאָנ). און איכ זאָג: דער בעסטער סימענ פונ קלוגשאַפט איז: דערזענ דאָס געוויינלעכע אינ דער וווּנדערבאַרסטער זאַכ.

„א שוויטע וועט זײַנ גאַנצ לעבנ פאַרברענגענ לעבנ א פּאַכעמ און ניט דערגיינ דעמ עמעס, אַזוי ווי א לעפל וועט קיינמאָל ניט דערגיינ דעמ טאַמ פונ דעמ עסנ" (אַזוי זאָגט אַנ אינדזיאַנער גלײַכווערטל). און איכ זאָג: אַז א כאַכעמ וועט דערלאָזנ, א שוויטע זאָל זײַנ גאַנצ לעבנ פאַרברענגענ לעבנ אימ, וועט ער שוינ קיינ כאַכעמ ניט זײַנ.

„עס איז בעסער דעמ מענטשנ צו זײַנ צווישנ די גערוידעפטע, איידער צווישנ די, וואָס רוידעפנ" (אַזוי זאָגנ די כאַזאַל). און איכ זאָג: עס איז בעסער דעמ מענטשנ צו זײַנ צווישנ די, וועלכע ווערנ אַליינ ניט גערוידעפט און רוידעפנ קיינ אַנדערע ניט.

„די מענטשנ זײַנענ שוינ אַזוי באַשאַפנ געוואָרנ, אַז זיי פאַרוואַרפנ מיט בלאָטע די לײַט, וואָס זײַנענ העכער פונ זיי" (אַזוי זאָגט סערוואַנטעס). און איכ זאָג: די וועלט איז שוינ אַזוי באַשאַפנ געוואָרנ, אַז די מענטשנ, וואָס שטייענ אונטערהייכ, פאַרוואַרפנ מיט בלאָטע די לײַט, וואָס שטייענ נידעריקער פונ זיי.

„עס טרעפט א שמייכל, וואָס איז ערגער פונ טרערנ" (אַזוי האָט געזאָגט טורגעניעוו). און איכ זאָג: עס טרעפנ טרערנ, וואָס זײַנענ בעסער פונ א שמייכל: פונ די טרערנ ווילט זיכ שמייכלענ, און פונ דעמ שמייכל ווילט זיכ וויינענ.

וועגנ זײַנ צײַט" (אַזוי זאָגט בעלינסקי). און איכ זאָג: דער איז ניט קיינ פּאָעט, וועמ עס איז ניט גענוג פייִק צו שרײַבנ וועגנ זײַנ צײַט.

„דאָרט, ווו עס זײַנענ ניטאָ קיינ סאָנימ, דאָרט איז ניטאָ קיינ ניצאָכנ" (אַזוי זאָגט באַלזאַק). און איכ זאָג: דאָרט, ווו עס זײַנענ ניטאָ קיינ פרײַנד, דאָרט איז ניטאָ קיינ ניצאָכנ.

„דורכ דעמ געלעכטער, וואָס די וועלט זעט, גיסנ זיכ אָפּט טרערנ, וואָס די וועלט זעט זיי ניט" (אַזוי זאָגט גאָגאָל). און איכ זאָג: די וועלט זעט נאָר דעמ געלעכטער, און די טרערנ, וואָס גיסנ זיכ אָפּט דורכ דעמ געלעכטער און קאָנענ רירנ א שטיינ, ווײַל זי ניט זענ.

„אינ די הימלענ איז ניטאָ קיינ הומאָר" (אַזוי זאָגט מאַרק טווענ). און איכ זאָג: הומאָר איז דאָ אומעטומ: אַפּ דער ערד — אַפילע אינ דעמ בייס־האַקוואָרעס, אַפּ דעמ הימל — אַפילע אינ דעמ גענעמ.

„אַנ עמעס פאָדערט הונדערט יאָר, מע זאָל אימ פאַרשטיינ און נאָכ הונדערט יאָר, מע זאָל אימ דורכפירנ אינ לעבנ" (אַזוי זאָגט ריכטער). און איכ זאָג: אַנ עמעס פאָדערט הונדערט יאָר, מע זאָל אימ פאַרשטיינ, און דורכפירנ אינ לעבנ קאָנ מענ אימ אינ איינ צענדליק יאָר, ווענ אַלע מענטשנ וועלנ אימ פאַרשטיינ.

„א סאַכ האָב איכ מיר אויסגעלערנט בײַ מײַנע לערער, נאָכ מער בײַ מײַנע כאַווײרימ, נאָר מערער פונ אַלצ בײַ מײַנע טאַלמידימ" (אַזוי האָבנ געזאָגט די כאַזאַל). און איכ זאָג: א סאַכ האָב איכ מיר אויסגעלערנט בײַ מײַנע לערער, מער בײַ מײַנע כאַווײרימ, נאָכ מיר

רעלען. ער איז אנציקט פונ איר באגאבטקייט. כוץ אלע טאלאנטנ, מיט וועלכע פערעלע איז באשאנקענ, האט שאלעמ-אליכעמ אנטדעקט אינ איר נאכ א טאלאנט: דאס קאנענ שטארק אונ ליידנשאפטלעכ פילנ. דעמ טאלאנט פונ ליבע. ווי אפט האבנ עס דערמלט סיי אומפריינט, סיי אייניקע פריינט געטענעט, אז דעמ יידישנ פאלקס-מענטש פעלט די אומיטלבארקייט אונ נאטירלעכקייט פונ געפיל, די שטארקייט אונ ליידנשאפטלעכקייט פונ דער ליבע. שאלעמ-אליכעמ האט זיכ ניט געלאזט פארפירנ פונ אזעלכע רייד. ער האט איינגעזענ, אז טיפ אינ דער פאלקס-מאסע וואקסט די פרייע מענטשלעכע פערזענלעכקייט, זי זוכט אונ זי מוז פריער-שפעטער געפינענ איר וועג אינ דער ברייטער וועלט אריינ. אונ דאס האט טאקע דער יונגער שאלעמ-אליכעמ געהאלטנ פאר זיינ באַרופ: שטעלנ זיכ אפ דער וואכ, באשיצנ אונ באשירעמענ אט די פרייע מענטשלעכע פערזענלעכקייט. וואס קומט

ס'איז פאראנ עפעס שעקספירישעס אינ דעמ, וויאזוי שאלעמ-אליכעמ שילדערט דאס טראגישע, וואס באגלייט די מענטשלעכע ליבע אינ איר גאנג דורכ דער אומגערעכטער וועלט. ס'איז פאראנ אבער אויכ עפעס שעקספירישעס אינ דעמ, ווי שאלעמ-אליכעמ קערט זיכ אומ פונ ווערק צו ווערק צו דעמ מאטיוו פונ ליבע, ווי ער דריקט אויס ווידער אונ ווידער זיינ טיפנ גלויבנ, אז עס מוז אמאל קומענ די צייט, ווענ דער מענטש וועט לעבנ אינ א גערעכטער וועלט, אינ אזא וועלט, ווו עס וועט זיכ אנטפלעקנ אינ דער גארער גרייס דער נעמ, וואס הייסט: מענטשלעכע ליבע...

אט דער גלויבנ האט שטענדיק געלויכטנ פאר שאלעמ-אליכעמענ. דאס האט ער אינ די יוגנט-יארנ אנגעוויזנ שאלעמ-אליכעמענ זיינ וועג, דאס האט ער אינ די שפעטערדיקע יארנ געבראכט אומ אפ יענע גרויסע וועגנ, וואס האבנ ארייַנגעפירט שאלעמ-אליכעמענ אינ דער וועלט-ליטעראטור.

נ. אויסלענדער

אילוסטראציע צו שאלעמ-אליכעמס „מאטל פייסי דעמ כאזנס”.

צייכענונג — ת. אינגער.

פאראנ גזירים אפ דער וועלט, אונ א גוזר האט אזוי-פיל סאנימ, וויפל עס זיינענ פאראנ קאפצאנימ אפ דער וועלט.

„דער טאג איז לאנג פאר דעמ, ווער עס קאנ לעבנ” (אזוי זאגט ארטור שניצלער). אונ איכ זאג: דער טאג איז לאנג פאר דעמ, ווער עס קאנ לעבנ, אונ קורצ פאר דעמ, ווער עס קאנ ניט לעבנ, ווייל די, וואס קאנענ לעבנ, פארקירצנ אימ די יארנ.

„א פאעט איז ווייניקער פונ אלצ פייִק צו שרייבנ

זאלסטו איבערציילנ דיינע צייט” (אזוי זאגנ די כאזאל). אונ איכ זאג: אויב עס וועט דיכ א קוש טאנ א פאלשער מענטש, זאלסטו אנגרייטנ פאר אימ א שטעקנ אונ איבערציילנ זיינע ציינער.

„די זונ האט איינ כיסארנ: זי קאנ ניט זענ זיכ אליינ” (אזוי זאגט סאקראט). אונ איכ זאג: די זונ האט איינ כיסארנ: זי איז בלינד. ווענ זי זאל קאנענ זענ, וואלט זי געשיקט איר שיינ אינ די פייכטע קעלערס אונ ארעמע הייזער אונ ניט אינ די הויכע פאלאצנ.

„קימאט אלע דיקע זיינענ גוטע מענטשנ” (אזוי זאגט באלזאק). אונ איכ זאג: קימאט אלע דיקע זיינענ געמיינע מענטשנ, זיי צאפנ דאס לעצטע ביסל שמאלצ פונ אנדערע, קעדיי אליינ צו זיינ דיק.

„בעסער שלאגט מיכ, נאר לאזט מיכ לאכנ” (אזוי זאגט מאליער). אונ איכ זאג: שלאגט מיכ ניט, איכ וועל אליינס לאכנ, אונ פונ מיינ געלעכטער וועט אייכ מיינ וויי טאנ, ווי מיר פונ אייערע קלעפ.

* פונ ה. נ. ראבינאוויטשעס א קאפיע פונ שאלעמ-אליכעמס מאנוסקריפט. דעמ מאנוסקריפט האט שאלעמ-אליכעמס ברודער וועוויק ראבינאוויטש אינ 1926 יאר אפגעגעבנ דער וויסנשאפטלעכער אקאדעמיע פונ אוסער. בלויז א טייל פונ די אפאריזמענ האט שאלעמ-אליכעמ פארעפנטלעכט, דרוקנדיק זיי אונ פארזעצונגענ אינ דער פרעסע. דא דרוקנ מיר איבער א טייל פונ דעמ מאנוסקריפט.

שאלעמ-אליכעמ

פערעלע די שיינע*

„פערעלע די שיינע” (אזוי האט מענ גערופנ בערל באס' טאכטער בא אונדז אפ דער באר-דיטשעווער גאס) איז געווענ בא דעמ ארעמענ בלינדנ כאזנ די איינציקע טרייסט אפ דער וועלט, אונ אנ איר איז באלאנגענ געווענ זיינ גאנצ לעבנ! עמעס, ער איז פונ געבוירנ געווענ א בלינדער אפ ביידע אויגנ אונ האט פונ שיינקייט אונ פונ גראציע קיינ שומ באגריפ ניט געהאט; נאר די אנדערע, גייסטיקע מיילעס האט ער געפילט, ווי יעדער מענטש, אונ זיינ טאכטער פערעלע איז געווענ ניט פיל ערגער פונ א מאלעכ פונ גאט, מאכמעס גראד איר האט די מילדע נאטור געשענקט אלע מיילעס מיטאמאל: אי דאס געטלעכע שיינקייט, אי דאס הומלדיקע רווינקייט, אי דאס ענגלשע גוטסקייט, אי דאס קינדערישע אומשולדיקייט אונ נאכ אונ נאכ מיילעס אנ א שיר!.. ווי גליקלעכ האט זיכ בערל באס געפילט, ווענ פערעלע איז געזעסנ נעבנ אימ אונ האט איבערגענומענ אלע זיינע כאזאנישע שטיקלעכ (ווי עס פירט זיכ, האט פערעלע באדארפט האבנ אכוץ אלע מיילעס א צוקערזיסע שטימע אויכ!), אונ ווי עלנט האט ער זיכ געפילט, ווענ פערעלע איז נישט געווענ נעבנ אימ!.. דער ערשטער, וועלכער האט געהערט זיינ נייעמ „מעכאלקל”, אדער זיינ נייעמ „קעוואקאראס”, פלעגט זיינ פערעלע. מיט איר צוזאמענ פלעגט ער פריער פאר אלעמ דורכזינגענ דאס נייע „שטיקל”, צוזאמענ מיט איר צורעכט מאכנ, ווו מע באדארפ, אונ ערשט נאכדעמ ארויסלאזנ דאס אפ דער וועלט... קיינער האט אזוי ניט געקענט פארשטעלנ, פארשמירנ אונ באפוצנ די ארעמקייט, ווי פערעלע; קיינער האט אזוי ניט געקענט דאגאדזענ (צופרידנשטעלנ) דעמ בלינדנ כאזנס קאפריזנ, ווי פערעלע; קיינער האט ניט געקאנט אזוי בעריש אויסקומענ מיט דער הויצאע, ווי פערעלע. — מיט איינ ווארט, יעדער פונ אונדז, ליבער לעזער, מעג זיכ ווינטשנ אפ דער עלטער, נעענ אונדז איז נאר אנגע-

צייכנט פונ אויבנ צו בלייבנ ארעמ אונ עלנט, אזא טאכטער, אדער כאטש אזא שוועסטער, ווי פערעלע די שיינע...

אז בא אונדז אפ דער באר-דיטשעווער גאס האט א בלאז געטאנ א פרישע ווינטל, אונ מע האט דערהערט, אז עס איז דא א ווארט: „האסקאלע”, האבנ זיכ אנגעהויבנ צו באווייזנ בא אונדז לערערס מיט נעמאדישע מעלאמדימ, וואס לערנענ א בלאט יידישע צייטונג אונ פארטייטשנ דעמ כומעש אפ דייטש אונ אפ רוסיש אונ גייענ הינטנ די קאפאטע צעשפאלטנ אדג... די דאזיקע „בעהאלעס” זיינענ זייער באקאנט די לעזער, אז מיר זאלנ דאס דארפנ דא באשרייבנ... יעדער פארשטייט גאנצ גוט, וואס האט געקאנט „יענע” יארנ הייסנ א לערער. אוביפראט נאכ אפ דער באר-דיטשעווער גאס, פונ וועלכער אונדזערע לעזער האבנ שוינ א שטיקל באגריפ! שרעקלעכער פונ אלע איז געווענ דער „נייער לערער”, וועלכער האט געטראגנ אנ אונטערגעשניטענע קאפאטע מיט פארשארטע פייעס אונטער די אויערנ אונ האט גערעדט האלב דייטש (שלעכטע צונגענ האבנ אפ אימ אונטערגערעדט, אז עס איז א סווארע, אז ער דאוונט קיינ מינכע אומעטום ניט אונ טראגט אומ שאבעס...). דער „נייער לערער” האט געהאט זייער ווינציק טאלמידימ, סאכאקל א 3—2 יינגלעכ, אי דאס בא לייזער סאלדאט, וואס גייט אנ א חיטל אינ שטוב, אונ בא לייבצע דעמ אקציזניק, וואס מע שטעלט אופ בא אימ דעמ סאמאוואר אומ שאבעס...

א וווּנדער איז געווענ, ווי קומט דאס, וואס אזא ערלעכער ייִד, ווי בערל באס, זאל גאר אריינלאזנ צו זיכ אינ שטוב אריינ דעמ „נייעמ לערער”! נאר בערל באס איז אבער מער נישט געווענ, ווי אנ ארטיסט (קינצלער) גלייכ מיט אלע ארטיסטנ, וועלכע זיינענ איינגעליבט אינ זייער טאלאנט זייער אונ ווייסנ זיכ צו שעצנ פיל העכער, ווי יענער קאנ זיי שעצנ; מע האט מער נישט באדארפט, ווי זאגנ בערל באס, אז דאס אדער יענצ שטיקל האט ער געמאכט אויסגעצייכנט — האט אימ שוינ מער בערל באס פונ זיכ נישט אפגעלאזט אונ האט

אימ געוויזנ נאכ א פאכ אונ א סאכ שטיקלעכ!..

איז שוינ א כידעש, וואס דער „נייער לערער”, וועלכער האט איינמאל אפגעלויבט בערל באס זיינ „או-ת-ארא-כאמימ”, איז גיכ געווארנ א שטענדיקער אייננייער צומ כאזנ, וועלכער האט אימ איבערגעזונגענ אלע פריערדיקע „אונ-האראכאמימס” פונ 30 יאר קעסיידער מיט אלע „קעמערס”, מיט אלע „ייילעמס” אדג.? — אוביפראט, אז דער „נייער לערער” האט אליינ אויכ געהאט א שטימע אונ האט געקענט זינגענ! אוביפראט נאכ, אז דער „נייער לערער” איז טאקע בעעמעס געווענ א זעלטענער מיווינ „אפ נעגינע” (אזוי האט בערל באס געזאגט!) אוביפראט... אוביפראט... אוביפראט, אז בערל באס האט געהאט א טאכטער, וואס האט געהייסנ „פערעלע די שיינע”, אונ „פערעלע די שיינע” האט געהאט צוויי בריליאנטענע אויגנ מיט א געטלעכ, ליכטיק געזיכט, אונ די דאזיקע בריליאנטענע אויגנ מיט דעמ געטלעכנ, ליכטיקנ געזיכט האבנ שטענדיק מיט פיל פארגעניגנ געקוקט אונ געקראכנ טיפ-טיפ צומ „נייעמ לערער” אינ הארצנ אריינ, אינ וועלכנ עס האט זיכ אינגיכנ, גאר אינגיכנ אנגעצונדנ א העליש פייער... א! ליבער לעזער! לעמיי זאלט איר דא כווישער זיינ דעמ דאזיקנ ארנטלעכנ יונגנמאנטשיק, דעמ דאזיקנ „נייעמ לערער”, וועלכער איז נעבעכ גאט די נעשאמע שולדיק געווענ? שטעלט אייכ בעסער זעלבסט אפ זיינ ארט; שטעלט אייכ פאר, אז אט זענט איר אליינ בא בערל באס אינ שטוב (ניט אציינד! איכ מיינ אינ די יונגע אומשולדיקע יארנ, ווענ איר האט נאכ גאר נישט פארשטאנענ, וואס באדייט דאס ווארט „ליבע”...). אט זענט איר אליינ בא בערל באס אינ שטוב... אט זינגט ער אייכ א נייעמ „קעוואקאראס”... אט העלפט אימ זינגענ די דאזיקע „פערעלע די שיינע”, וועלכע מיר האבנ אייכ דא א ביסל פארגעשטעלט; איר קאל צעגייט זיכ אינ יעדנ אייווער... אירע שווארצע גלאנצנדיקע אויגנ קוקנ אפ אייכ נאט אזוי, ווי אנדערע שווארצע אויגנ... זיי ריידנ צו אייכ, אונ איר פארשטייט, וואס זיי זאגנ אייכ... איר ענטפערט אפ צוריק אויכ מיט די אויגנ, אונ אירע אויגנ פארשטייענ, וואס אייערע אויגנ ווילנ, אונ אייערע אויגנ טרעפנ, וואס אירע אויגנ ענטפערנ... אט אזוי לויפט דורכ אקעגנ א האלב יאר צייט, אונ אייערע ביידנס אויגנ שמועסנ

אונ שמועסנ צווישנ זיכ ביז... ביז איר נעמט זי אנ אומגערנ בא איר שיינ ווייס הענטל... לעכאטכילע דערשרעקט זי זיכ א ביסל: עס ווייזט זיכ איר אויס, אז דער בלינדער פאטער קוקט אונ זעט, ווי זיינ אומשולדיקע, געטרייע ערלעכע טאכטער לאזט זיכ קוועטשנ פונ א פרעמדנ יונגנמאנ איר האנט... נאר בערל באס האט נישט קיינ אויגנ, אונ איר מעגט זי [illegible] בא דער האנט, וויפל איר ווילט אליינ... זי דריקט אייכ שוינ אויכ בא דער האנט, אונ פונ היינט אנ חייבט איר שוינ אנ אויסשמועסנ זיכ צווישנ זיכ גאר אפ א נייער מינ שפראכ — מיט די הענט!.. די אויגנ אונ די הענט!.. איר פילט, אז אט די אויגנ אונ אט די הענט זיינענ נישט קיינעמס, נאר אייערע; זיי גייענ שוינ צו אייכ; זיי בענקענ נאכ אייכ; זיי קאנענ שוינ אנ אייכ נישט זיינ, אונ איר ווייסט שוינ, אז איר האט ליב, אונ מע האט אייכ ליב!.. נו, ווו איז דא די אוועירע, ווו איז דא דער איבערטריט? פארוואס קומט אייכ צו באשטראפנ?.. גאט, וואס האט ליב דעמ מענטשנ, האט באשאפנ פונזיינענטוועגנ א מינ טייערנ וויינ, וואס מע ווערט פונ אימ שיקער... דער דאזיקער וויינ איז פאר יעדנ אפנ, אונ ווער עס וויל אונ ווער עס קאנ, מעג פונ אימ טרינקענ; סיי דער גראפ, סיי דער בעטלער, סיי די פרינצעסנ, סיי בערל באס' טאכטער... פרעגט זיכ א קאשע; וואס קומט דא בערל באס' טאכטער מיט דעמ „נייעמ לערער” דערפאר, וואס זיי זיינענ אזוי צוגעבונדנ געווארנ איינער צומ אנדערנ, אז אינ א יאר ארומ נאכ דעמ, ווענ זיי האבנ זיכ דערזענ, האבנ זיי אפגערעדט, אז מע זאל אנטלויפנ אינ א גרויסער שטאט אריינ אונ דארטנ מיט כופע-אוקדושנ צונויפבינדנ זיכ אפ טאמיד, אפ אייביק-אייביק?

אנטלויפנ מוז מענ, ווארעמ בערל באס וועט גיכער מערוצע זיינ, אז זיינ טאכטער זאל גייג אינ די הייזער, איידער כאסענע האבנ פאר א „לערער”; אזא דער לערער קאנ זינגענ אונ „פארשטייט נעגינע” — וואס קער זיכ דאס אנ דערמיט?.. אונ פרייטיקצונאכטס אנטלויפנ מוז מענ דערפאר, ווייל, ערשטנס, שלאפט דעמלט די באר-דיטשעווער גאס, כאטש נעמ טראג זי איבער פונ איינ ארט אפנ אנדערנ; אונ, צווייטנס, וועט מענ זיי שאבעס נישט קאנענ נאכלויפנ זוכנ... דער דאזיקער פלאנ איז אוואדע זייער א טייערער פלאנ, וואס נאר די עמעסע ליבנדע קאנענ פאלנ דע-

רופ; נאר גיי טרעפ, אז אזוי פרי וועט שוינ ארצע דער שוויכעט גיינ מיטנ ציצענעמ פאלאטל, מיט די טאכטונימ אונ מיט די אויסגעטופעטע מעשטעמ אינ וואסער אריינ!.. אכ, ווי נאריש, ווי קינדעריש האבנ אונדזערע העלדנ געטאנ, וואס זיי האבנ זיכ געוואלט באהאלטנ פאר ארצע דעמ שוויכעט פונ יענער זייט מערכעצ! ארצע, וואס איז בעטעווע געווענ א ווילדער פאכדנ אונ וועלכער פלעגט אנטלויפנ פאר פאראסקע דער קורנאסע, ווענ זי איז געווענ א ביסל שוקערלעכ אונ האט געמאכט מיט די קולעקעס פונדערווייטנס, — אט דער דאזיקער ארצע וואלט אפילע מוירע געהאט שטארק זיכ צוקוקנ צו די דאזיקע צוויי לייט, ווענ זיי זאלנ זיכ ניט געווענ פארשטעלנ מיט די הענט זייערע פענעמער אונ אנשפארנ זיכ אנ דעמ פלויט פונעמ מערכעצ... דאס האט צוגעגעבנ ארצענ אזויפיל שטארקייט, אזויפיל קוראזש, אז עס האט זיכ אימ אויסגעוויזנ, אז די גאנצע וועלט האט פאר אימ דערעפערעצ (פארט ארצע דער שוויכעט פונ דער באר-דיטשעווער גאס!), אונ ער, ארצע, קאנ זיכ אפרעכענענ, אז ער וויל נאר!.. האט ער אנגעהויבנ מאכנ ברייטערע שפאנ גלייכ צומ פלויט, ווו אונדזערע העלדנ זיינענ געשטאנענ נידעריק ביז דער ערד איינגעבויגנ, אונ האט זיכ צו זיי געווענדט שוינ אפ רוסיש, נישט אפ יידיש, מאכמעס אפ רוסיש קומט דאס נאכ אויס שטארקער, מיט מער עפעקט:

— כטא טאמ?!.. גאווארי כטא טאמ?!!.

ארצע האט זיכ אליינ דערשראקנ פאר זיינ הילכיק קאל, וואס האט זיכ צעגאסנ אינ דער פינצטערניש; כוצ-לאזע איז אימ דורכגעפלויגנ א הירהור אינ קאפ: טאמער, כאליע — א קאשע וואס עס מאכט זיכ — שטעקט אימ אפ דער „נייער לערער” עטלעכע פעטש. האט ער זיכ באלד פארקערעוועט צוריק; ער האט „אנגעגורט זיינע לענדנ” אונ האט געמאכט א „וואיווראכ” צוריק אהיימ אונ איז אריינגעפאלנ אינ שטוב אריינ קימאט א טויטער, מאכמעס עס האט זיכ אימ אלצ געדאכט, אז עמעצער יאגט אימ נאכ פונ הינטנ אונ אט-אט מאכט מענ פונ אימ „א טעל-אוילעמ”! צומ סאפ זיינענ דאס גאר געווענ זיינע אייגענע מעשטעמ, וואס האבנ אימ געפאטשט פונ הינטנ אינ די פיאטעס גלייכ ביז אינ זיינ שטוב אריינ...

א גוטע שא איז אוועקגעגאנגענ, ביז ארצע

איז געקומענ צו זיכ! שפרינצע שוויכעטקע האט גערעכנט, אז עפשער האט זיכ איר ארצע איבערגעשראקנ, גייענדיק פארביי דער קאלטער שול, אינ וועלכער עס טאנצנ מייסימ קימאט אלע נאכט... נאר ווי איבעראשט איז זי געווארנ, ווענ זי האט דערהערט דאס, וואס ארצע האט געזענ פונ יענער זייט מערכעצ; זי האט א פליעסקע געטאנ מיט די הענט אונ האט געזאגט:

— איכ וועל זיכ א מייסע אנטאנ! פארוואס האסטו מיר פריער ניט געזאגט?.. סטייטש! איכ וואלט דאכ שוינ לאנג געווענ אינ צענ הייזער!.. אכ, א הולטייקע!.. איכ האב דענ ניט געוווסט פריער, אז פונ דער דאזיקער מויד וועט קיינ גוטס ניט ארויס?.. מישטייענסגעזאגט — אנ א מאמע!.. איכ ווייס? איכ בינ דאכט זיכ אויכ געווענ אמאל א מיידל, אונ א שיינ מיידל, א פארשוינ, פונדעסטוועגנ זעסטו דאכ!.. אוי, א וועלט!.. עס נעמט מיכ דורכ אונ דורכ, אונ עס ברעכנ מיר אלע ביינער... עווע-ווע-ווע-ווע-ווע! עווועווע-וועווע!! איכ שטעל מיר פאר, וואס וועט זאגנ אשטייגער סארע-מינצי, עסטער-ראכצי, זלאטע-לייצי, צירל-דווירצי אונ נאכ אונ נאכ!.. ארצע! דו וועסט זיכ דא אליינ ארופנעמענ דעמ אקרעפ פונעמ אפנ-אויווג — איכ וועל היינט נישט טרינקענ — איכ דארפ אוועקגיינ. איי א וועלט! א פיינ וועלטעלע בא דיר, גאט! א שיינ וועלטעלע! אבער גאר א שיינ וועלטעלע האסטו! אזא יאר אפ אלע מיינע סאנימ, ריבוינעשעלאוילעמ!..

איכ בינ שטארק מעסופעק, אויב עס געפינט זיכ אפ דער וועלט אזא שרייבער, אזא ראמאניסט, וועלכער זאל האבנ אזא רייכנ טאלאנט אפ צו באשאפנ הויכע אונ גייסטפולע פאנטאזיעס מיט אזעלכע שרעקלעכע הארצרייסנדע סצענעס, ווי בא שפרינצע דער שוויכעטקע, וועלכע האט אויסגעמאלט פערעלעס אנטלויפנ מיט אזעלכע פארשיידענע פארבנ אונ אזוי מייסטערהאפט, מיט אזא פיל אונ מיט אזא הארצ, אז אייניקע ווייבער האבנ זיכ פאשעט באוואשנ מיט טרערנ, ראכמאנעס אפנ בלינדנ כאזנ, אונ אייניקע האבנ געקריצט מיט די ציינ, געפייערט די אויגנ אונ געבראכנ די הענט פאר פארצוויפלונג אונ פאר שרעק!..

(סאפ אפ דער 4-טער זייט)

* אויסצוג פונ א ווייניק באקאנטער דערציילונג (קיינמאל ניט דערשינענ אינ בוכ-פארמ).

שאָלעם-אַלײכעמס 30-טער יאָרצײַט

13-V 1916 — 13-V 1946

***

דער אומשטערבלעכער קלאַסיקער

*

ש. מיכאָעלס

*

ביכער, זאָגט מענ, האָבנ זייער מאַזל. פונ וואָס זשע הענגט אָפ דאָס אַזוינע פענע מאַזל פונ די ביכער און וואָס באַשטימט עס? אינ דעמ, מײנענ מיר, וואַזוי לעבעדיקע דויערט לײענער זיי און וואָס עס ווערט אינ זיי געלײענט. געווענ א צײַט, ווענ שאָלעם־אַלײכעמענ האָט מענ געלײענט אָפ פאַמיליע־אָוונטנ, אינ פאַרשיידענע באַלמעלאָכישע קרײַזנ און אַרבעטער־קרײַזנ, נאָר אומעטום האָט מענ אָפ אים געקוקט גיכער ווי אָפ א פאַרווײַלונג. לאַנגע יאָרצײַטיקער האָט מענ פאַרזענ אינ אים די גרויסע קראַפט פונ וועלט־דערקענטעניש, וואָס איז פאַרבאָרגנ אינ זײַנע וווּנדערלעכע ווערק.

— שאָלעם־אַלײכעם איז א געניאַלער שטייגער־מענטש, — האָבנ געטײַנעט אײניקע קריטיקער. — ער איז אײנער פונ די, הייסט עס, שטייגער־מענטשנ, וועלכע ער האָט אַלײנ באַשריבנ.

— שאָלעם־אַלײכעם איז דאָס גאַשמיעסדיקע ייִדישע לעבנ, דאָס קערפּערלעכע, — האָבנ באַהויפּט אַנדערע. — דאָס רובֿנ־עסריקע, דאָס דערהויבענע, דאָס נעשאַמעדיקע דאַרפ מענ זוכנ, לויט זייער מײנונג, בא פּערעצנ.

שאָלעם־אַלײכעם און פּערעצ זײַנענ געווענ אָפ אַזא אויפנ אַוועקגעשטעלט אינ קעגנזײַטיקע פּאָזיציעס אײנער בענעגיוע צום צווייטנ, און איר פאַרשטייט שוינ אַלײנ, אַז די אַנהענגער פונ אָט דער קאָנצעפּציע פלעגנ זיך שטעלנ אָדער אָפ דער זײַט פונ שאָלעם־אַלײכעמענ קעגנ פּערעצנ, אָדער, פאַרקערט, אָפ דער זײַט פונ פּערעצנ קעגנ שאָלעם־אַלײכעמענ. דערמיט האָבנ זיי געבראַכט שאָדנ סײַ דער ליטעראַטור־קענטעניש, סײַ דעמ עצעם אומעמ וועגנ די קלאַסיקער גופע.

שאָלעם־אַלײכעם אַלײנ האָט געפּרוווט זוכנ א דעפיניציע פאַר זײַנ שאַפנ. און מע מוז מודע זײַנ, אַז ווענ ער האָט זיך אָנגערופנ „דער ייִדישער מאַרק טווענ", איז עס געווענ ניט אינגאַנצנ פּינקטלעך, ווײַל שאָלעם־אַלײכעם איז שאָלעם־אַלײכעם, פּונקט ווי מאַרק טווענ איז מאַרק טווענ, ווי גאָרקי איז גאָרקי און ווי באַלזאַק איז באַלזאַק.

די גרויסע אָקטיאַבער־רעוואָליוציע האָט באַוויזנ, אַז דאַפקע שאָלעם־אַלײכעם, ווי מענדעלע מויכער־ספאָרים און פּערעצ, זײַנענ געוואָרנ די גרונט־שטײנער פונ דער נײַער ייִדישער סאָוועטישער קולטור, און פריער פאַר אַנדערע קלאַסיקער איז ער, שאָלעם־אַלײכעם, געיאַרשנט געוואָרנ פונ דעמ נײַעמ מאַסנ־לײענער, וואָס איז געקומענ צום וואָרט, צום לעבנ אינ דער גרויסער סאָוועטישער עפּאָכע.

וואָס זשע האָבנ מיר געיאַרשנט בא שאָלעמ־

פינקלט פאַר שאָלעם־אַלײכעמס אויגנ, געוואָוקענ צו אים און אים געשטויסנ אומדערמידלעך זוכנ אַנ ענטפער.

סײַ בא שאָלעם־אַלײכעמענ און סײַ בא פּערעצנ — בא די בײדע קלאַסיקער איז דער אינהאַלט, דער טאָכ זייער א קרויווישער, אינ שאָלעם־אַלײכעמס „דאָס טעפּל" און בא פּערעצנ אינ „מוסער" אָדער אינ „מעשופּע אַראָפּ" איז די שאַלע אײנע און די זעלבע: פאַרוואָס דאַלעס? פאַרוואָס אונטערדריקונג פונעמ פאַמע בעסטנ, שענסטנ און גערעכטסטנ?

ס'איז געגעבנ געוואָרנ אינ פאַרשיידענע זשאַנרענ — אינ אַנ עפּיש־דערהויבענעמ בא אײנעמ און שמייכלענדיק־סקעפּטישנ בא דעמ אַנדערנ. די שאַלע, די טײַנע איז אָבער אײנע.

לײענט שאָלעם־אַלײכעמס שײַלע וועגנ דעמ שטשערבאַטנ טעפּל. שאָלעם־אַלײכעם ווענדט דאָ אָנ א מערקווירדיק געווער אָפ אויפצודעקנ אינ דעמ דאָזיקנ שטשערבאַטנ טעפּל א מעשונעדיק געקעבצ פונ א גאַנצנ לעבנ, פונ א גאַנצער לעבנס־געשיכטע, ווו עס קוילט זיך אינ קלײנע געשעעניש דורך א צווייטער קלײנער געשעעניש; ווו עס קומט אומ „ער אײנ" און „צוואַנציק אַריקער מוישע־בענ־ציונ" (זײַנ פּראָטאָטיפּ בא פּערעצנ — דאָס יונגעלע אינ „די שוועסטער"); ווו כאָטש כאָנע דער טויבער עסט א טאָג איבער א טאָג, „דאָס הייסט א טאָג עסט ער און א טאָג פּאַסט ער, און דעמ טאָג, וואָס ער עסט, עסט ער אויך מאַקעס", און נאָך און נאָך קלײנע געשעענישנ און קלײנע מענטשעלעך. און די ייִדענע פרעגט אַלצ נאָכאַנאַנד, — סופלירט פונ שאָלעם־אַלײכעמענ — „יאָ, אַנטקעגנ וואָס איז דאָס געקומענ צו רייד?" און אָפ דעמ ווערט געענטפערט: „אַנטקעגנ דעמ, וואָס איר זאָגט — יונג געשטאָרבנ".

פאַראַנ א מײנונג, אַז שאָלעם־אַלײכעם האָט פיקסירט זײַנע מענטשנ אינ א צושטאַנד פונ א צעהיצטער טעמפּעראַטור. די שטאָט און דאָס שטעטעלע זײַנענ געקומענ אינ ענגער באַרירונג, און די קלײנשטעטלדיקע מענטשנ, אַרײַנגעפאַלנ אינ גרויסשטאָטישנ ראַש, האָבנ אָנגעהויבנ האַנדלענ־וואַנדלענ, רוידנ, באַוועגנ זיך, ווי אינ היצ, קאָנ זײַנ, אַז אינ דעמ איז פאַראַנ א שטיקל עמעס. דאָס איז אָבער ווײַט ניט אַלצ. וויכטיק איז געווענ פאַר שאָלעם־אַלײכעמענ די גראַנדיעזע שײַלע וועגנ דעמ שטשערבאַטנ טאָפּ פונ דער ווירקלעכקײט, מיט וועלכער עס קומט צום ...

זינ און טעכטער פונ די באַפרײַטע סאָוועטישע פעלקער האָבנ ניט אויפגעהערט מיט זייערע ריזיקע אויפטוענ געבנ אַנ ענטפער אָפ דער קאַשע, וועלכע האָט שטענדיק געפּײַניקט שאָלעם־אַלײכעמענ מיט זײַנע העלדנ.

האָדל האָט געטרוימט וועגנ פּעפּערלענ: „ס'וועט אויפגײנ די זונ און ס'וועט ווערנ ליכטיק, וועט מענ אים אומקערנ צוריק מיט נאָך א סאַך אַזעלכע, ווי ער, און דעמלט וועלנ זיי זיך ערשט נעמענ צו דער רעכטער אַרבעט און איבערקערנ די וועלט".

די דאָזיקע נעוויִשע ווערטער שאָלעם־אַלײכעמס זײַנענ מעקויעמ געוואָרנ אינגאַנצנ מיט אײנ יאָר שפּעטער נאָכ זײַנ טויט.

ער האָט ניט געוווּסט וועגנ דעמ, ווי ער האָט אויך ניט געוווּסט, אַז דער דײַטש וועט מיט א יאָר עטלעכע און צוואַנציק שפּעטער פירנ זײַנע געשטאַלטנ — זײַנע טעוויעס און מענאַכעמ־מענדלס, זײַנע ציטלס און זײַנע סטעמפּעניוס און אַפילע די ייִדענע פונ שטשערבאַטנ טעפּל צו די שײַטערס פונ באַבי־יאַר, צו די גאַז־קאַמערס פונ טרעמבלינקע און אָשווענטשימ. אינערלעכ האָט אָבער שאָלעם־אַלײכעם געגלייבט, אַז פּערטשיק און יויסעפּ, האָדל און אַנדערע. וועלנ זיך אַזוי פּאַשעט ניט אונטערגעבנ און זיי וועלנ ניט לאָזנ אויסמעקנ פונ דער געשיכטע דעמ געפונענעמ ענטפער.

און אַזוי איז טאַקע געשענ. מיט געווער אינ האַנט האָבנ די פּערטשיקס און די האָדלס, צוזאַמענ מיט די זינ און טעכטער פונ אַלע פעלקער פונ סאָוועטנפאַרבאַנד, אונטער דער געניאַלער אָנפירונג פונ פּאַנוער סטאַלינ, מיט מעסירעס־נעפעש באַשיצט דאָס סאָוועטישע פּאַטערלאַנד און האָבנ קלאָר פאָרמולירט די טשוווע אָפ דער האַרבער קאַשע, וואָס עס פרעגנ אַלע אונטערדריקטע און פאַרפאָלגטע אָפ דער גאָרער וועלט.

אָט טאַקע אַנטקעגנ דעמ איז דאָס אַלצ געקומענ צו רייד, און טאַקע דערפאַר ערנ מיר הײַנט דעם קאָוועד און דעמ הײליקנ אָנדענק פונעמ גרויסנ קלאַסיקער שאָלעם־אַלײכעם.

***

שאָלעם־אַלײכעם און רוסלאַנד

*

א. האַלדעס

*

.1

עס איז אוממעגלעך צו באַנעמענ שאָלעם־אַלײכעמס שאַפונג, ניט קענענדיק די געשיכטע פונ רוסלאַנד, ניט האָבנדיק פאַר זיך דאָס גאַנצע בילד פונ דער צאַרישער אימפּעריע סאָפ נײַנצנטנ, אָנהייב צוואַנציקסטנ יאָרהונדערט מיט אַלע געזעלשאַפטלעכע באַוועגונגענ, פּאָציִאַל־עקאָנאָמישע און קולטורעל־שטייגערישע פּראָצעסנ. קאָנ מענ דענ באַגרײַפנ מענאַכעמ־מענדלענ, אויב מע ווייסט ניט, וואַזוי עס איז געגאַנגענ די אַנטוויקלונג פונ קאַפּיטאַליזמ אינ רוסלאַנד? קאָנ מענ דענ באַגרײַפנ טעוויענ, אויב מע ווייסט ניט אַלע אומשטענדנ פונ דער רוסלענדישער ערשטער רעוואָליוציע? טעוויע איז נאַציאָנאַל — ייִדיש, און אײנצײַטיק איז ער רוסיש־אוקראַיִניש. דאָס האָט א שײַכעס סײַ צומ פּייזאַזש, סײַ צו די אָדער יענע בוילטע פאָלקלאָר־עלעמענטנ. גאָרקיס בילד באַ טעוויעס טאָכטער איז ניט נאָר א צייכנ, אַז דער שרײַבער איז געווענ פּאָפּולער אויך צווישנ דער ייִדישער יוגנט, נאָר א באַווײַז פונ אַנ ענלעכער לעבנס־אַטמאָספער, פונ נאַטירלעכער ברייטער קרובֿישאַפט.

.2

שאָלעם־אַלײכעם האָט געהאַט זייער א באַוווּסטזיניקע באַציִונג צו דעמ דעמאָלטיקנ רוסלאַנד. — ער האָט פאַרהאַסט די צאַרישע אימפּעריע, די זעלבסטהערשערישע אָרדענונג און האָט פונעמ גאַנצנ האַרצנ ליב געהאַט דאָס פאָטערלאַנד. אינ דער הינזיכט דערמאָנט ער די רומפולע קלאַסישע רוסישע שרײַבער, וועלכע האָבנ ניט געקאָרגט קיינ גאַליקע סאַטירע פאַר'נ צאַר מיט זײַנ קנופּיע מיט זייערע פאַראַנדקעס און זײַנענ געווענ פול מיט די צאַרטסטע געפילנ צו דער רוסישער מאַמע־ערד, צו דעמ לײַדנדיקנ טאַלאַנטפולנ שטאָלצנ רוסישנ פאָלק.

אינ 1886 פאָרט שאָלעם־אַלײכעם קיינ אויסלאַנד זיך הײלנ. ס'איז א פינצטערע צײַט פונ רעאַקציע; דער יונגער שרײַבער איז אונטערנ שווערנ אײַנדרוק פונ די רעדיפעס און גזיירעס אָפ ייִדנ. נאָר אָט איז ער פונ יענער זײַט גרענעצ, און דאָס האַרצ נאָגט, עס ציט אַהיים.

אינ א בריוו צו דער פּלימעניצע נאַטאַשע (פונ 28־טנ יונ 1883 לויטנ נײַעמ סטיל) שרײַבט ער: „...מיר איז טײַער יעדע יעדיִע, די מינדסטע קלײניקײַט אַפילע, ווענ זיי קומענ פונ מײַנ הײמישנ ווינקל. וואָס זשע קאָנ איך מאַכנ מיט דער נאַטור? ווענ איך הער צופעליק לעבנ זיך רוסיש ריידנ, ווער איך ניט ווילנדיק פאַרציטערט..."

ערעוו און בעשאַס פונפטנ יאָר ווערט שאָלעם־אַלײכעם מיטגעריסנ פונעמ רעוואָליוציאָנערנ שטראָמ. ווי אַנ עכטער רעאַליסטישער קינסטלער, וועלכער איז אויסגעבונדנ מיטנ פאָלק, זעט ער, אַז טעוויע, זײַנ באַליבטער העלד, איז מיטנ גאַנצנ האַרצנ מיט די קינדער, וועלכע גרייטנ זיך איבערקערנ א וועלט. צו יענער צײַט איז שאָלעם־אַלײכעם טעטיק אויך אַלס פּובליציסט־פּאַמפלעטיסט. זײַנ שאַרפע פענ איז אָפנ געווענדט קעגנ דער צאַרישער רעגירונג. אייִדעס דערפונ זײַנענ די אַלעגאָרישע סאַטירעס „דער פעטער פיניע מיט דער מומע רייזע", „דאָס נײַ־געבוירענע", די וויגליד „שלאָף, אַלעקסיע" און אַנד. אינ דער ליד איז שוינ כאָראָנ די פאַרביטערטקײַט און צאָרנ קעגנ דעמ קייסערס „קאָנסטיטוציע". „שלאָף, אַלעקסע, ייִדיש מײַנער, — זינגט דער בלוטיקער ניקאָלײַ, — וועסט מיר זײַנ א גרויסער כאָכעמ, קליגער נאָך פונ מיר, און א מײלעך שעבעבאָכומ מיט א לאַנד סיבור. וועסט אימירצעשעמ מאַכנ רענטעס כּוּלע זעק, און פיל שענקענ מיט אָסטראָגנ, קלויסטערס אָנ אָנ עק... צאָלנ וועסטו קאָנטריבוציע, שטיגער! מאַך א שוויַיג! זאָג זיי צו א קאָנסטיטוציע און שטעל ארויס א פײַג..."

אינ יאָמענ בלוט האָט ניקאָלײַ דערטרונקענ די מ'שטײַנסגעזאָגט קאָנסטיטוציע. שאָלעם־אַלײכעם לעבט אַלײנ איבער דעמ קיִעווער פּאָגראָמ, ער איז דערשיטערט און צעבראָכנ, ער פאָרט אַוועק מיט דער מישפּאָכע קיינ אויסלאַנד. דעמ 4־טנ פעוואַראַל 1909 שרײַבט ער אינ א בריוו פונ נערווי (איטאַליע) צו די מאַזאָרס: „...זענט איר, הייסט דאָס, געווענ אומעטום. געווענ אינ פּאַריז, איצט זענט איר אינ בערלינ. באַזונדערס פרייט מיך, וואָס נאַטאַשע האָט, ענדלעך, געזענ מײַנ פּאַריז, וואָס איך שטעל צור מיט אימ אַזוי. איך האָף, אַז מאָיסיי סאַוועליעוויטש האָט דיר געוויזנ אַלצ, אָנהייבנדיק פונ לוווּר־מוזיי און לוווּר־מאַגאַזינ און ענדיקנדיק מיט לאַ גראַנד אָפּערא. און די בולוואַרנ, און די קאַפעענ אָוונט־צײַט? עכ, נאַטאַשע, נאַטאַשע! ווי ...

.3

שאָלעם־אַלײכעם איז געווענ דער ערשטער גרויסער ייִדישער שרײַבער, וואָס איז פונ די קינדערשע יאָרנ געווענ אָרגאַניש פאַרבונדנ מיט דער רוסישער שפּראַך און קולטור. זײַענדיק א טיפער קענער און פאַרערער פונ העברייִש, פאַרזעענדיק די בעסטע מענדעלע־טראַדיציעס פונ דער יונגער ייִדישער ליטעראַטור, האָט ער זיך אַנטוויקלט צו דער הייכ פונ א קלאַסיקער אונטער דער השפּאָע פונ דער רוסישער קולטור. שאָלעם־אַלײכעם האָט מיט זײַנע ווערק אינ דער ייִדישער סוויווע אויסגעפילט די זעלבע שליכעס און אַרויסגערופנ די זעלבע געפילנ, וואָס די רוסישע ליטעראַטור צווישנ אירע מיליאָנענ לײענער: ליבע צום פּאַשעטנ אַרבעטס־מענטשנ, פאַראַכטונג צו די מאַכטהאָבערס, א רעאַליסטישנ צוגאַנג צו די לעבנס־פּראָצעסנ, מענטשלעכע ווירדע, גלויבנ אינ מאָרגנדיקנ טאָג.

אינ די צענטראַלע ווערק זײַנע האָט שאָלעם־אַלײכעם געשטעלט די שאַרפסטע פראַגעס פונ ייִדישנ לעבנ. די „ייִדישע פראַגע" איז פאַר אים אָבער געווענ א טייל פונעמ גאַנצנ ציקל אָנגעווייטיקטע פּראָבלעמענ אינ צאַרישנ רוסלאַנד. זײַנ העפטיקע קאָרעספּאָנדענצ מיט די באַרימטע רוסישע שרײַבער האָט ניט צו טאָנ מיט קיינ שמאָלע שרײַבערישע אינטערעסנ, נאָר דעריקער מיט אַקטועל־געזעלשאַפטלעכע אינייִאָנים. ער האָט זייער גוט פאַרשטאַנענ, אַז מע טאָר ניט זײַנ איזאָלירט פונ דער רוסישער דעמאָקראַטישער געזעלשאַפטלעכקײַט, נאָר פאַרקערט געברידערט. נאָכנ קעשעניעווער פּאָגראָמ אָרגאַניזירט ער די אויסגאַבע פונעמ זאַמלבוך „הילף" און ווענדט זיך נאָך מאַטעריאַל צו די שענסטע פאָרשטייער פונ דער רוסישער ליטעראַטור. ל. נ. טאָלסטאָי גיט אים דרײַ מײַסעלעך, וועלכע ער איבערזעצט פּראַכטפול. נאָכ וויכטיקער איז דער פאַקט, וואָס טאָלסטאָי דריקט אויס זײַנ פּראָטעסט קעגנ מײַסע־קעשעניעוו און ווײַזט אָנ אינ דעמ בריוו צו שאָלעם־אַלײכעמענ דעמ ריכטיקנ שולדיקנ — די צאַרישע רעגירונג. בעשאַס ביילים־פּראָצעס ווענדט זיך שאָלעם־אַלײכעם צו באַוווּסטע רוסישע שרײַבער וועגנ אָרגאַניזירנ א פּראָטעסט. אינ 1902 האָט גאָרקי געפּלאַנט אַרויסגעבנ אינ רוסיש א זאַמלבוך פונ ייִדישע שרײַבער, אונטער שאָלעם־אַלײכעמס רעדאַקציע. מיט רעכט קאָנענ מיר זאָגנ, אַז שאָלעם־אַלײכעם האָט זייער א סאַך אויפגעטאָנ אָפ צו פאַרלייגנ דעמ פונדאַמענט פאַר פעסטע צווישנבאַציִונגענ מיט דער רוסישער ליטעראַטור, ווי מיט אַנ עלטערער שוועסטער און וועגווײַזערנ.

די רוסישע ליטעראַרישע געזעלשאַפטלעכ־

זײַנע װוּנדערלעכע װערק — „מענאַכעם־מענדל", „קאַסרילעװקע", „טעװיע" אונ אנד. נײן, דאָס זײַנענ ניט נאָר פּערסאָנאַזשנ, — דאָס זײַנענ געשטאַלטנ, װעלכע טראָגנ אינ זיכ װעלטנ, פּראָבלעמענ אונ גװאַלדיקע קאַשעס, װאָס אָפּט פּלעגנ זײ בלײַבנ אָנ אַנ ענטפער. גרױסע געשעענישנ װערנ פאַרצײכנט אונ פאַרשריבנ בײַ שאָלעם־אַלײכעמענ. זײ קאָנענ דינענ אַלס דאָקומענטנ אָפּ צו דערלערנענ געשיכטלעכע עפּאָכעס, אונ אָפּט ניט זיכ אױס, אַז אַ מינ „דיװרי־האַיאָמים" ליגט פאַר דײַנע אױגנ.

סײַ אינ „טעװיענ", סײַ אינ „מענאַכעם־מענדלענ" אונ סײַ אינ „בלוטיקנ שפּאַס" גײענ דורכ די געשעענישנ פונ די יאָרנ 1904, 1905 אונ 1907 מיט דעם גאַנצנ קלאַפּער־געצײַנג פונ דער צאַרישער רעאַקציע, מיט די סאָציאַלע לײַדנשאַפטנ. אינ די דאָזיקע װערק שטײט פאַר אײַכ אױפ, װי אַנ אַנגעגליטער זײַל, די פּראָבלעמאַטיק פונ יענער צײַט.

נאָכ דער פֿײַערדיקער זײַל האָט זיכ אַ ביסעלע אײַנגעהױקערט אונ איז פאַרװאַנדלט געװאָרנ אינ אַ פראַגע־צײכנ, װאָס האָט גע־ דאָזיקע קאַשע.

שאָלעם־אַלײכעמ האָט בעעמעס געװוּסט דעם סאָד פונ „אײביקנ לעבנ". פאַרשטײט זיכ, ניט דאָס „אײביקע לעבנ", װאָס דער קאַסרילעװקער ייִד האָט פאַרגעלױגט ראָטשילדנ. דאָ גײט אַ רײד װעגנ דעם סאָד, װאָס איז פאַרבאָרגנ אינ יוגנט, אינ פרילינג, אינ ליבע, — מאָטיװנ, צו װעלכע עס האָט געצױגנ סײַ שאָלעם־אַלײכעמענ, סײַ פּערעצנ. דאָס אײביקע איז אינ „שיר־האַשירים", אינ שימעקנ, אינ בוזינ, אינ רײזלענ אונ לײבלענ — אינ אָט די דערהױבענע פּאָעטישע געשטאַלטנ, אונ אינ סטעמפּעניו, אונ אינ טעװיעס אָפּפּערנ זיכ מיטנ רופּוינעשעלװילעמ, אינ זײ איז דער סאָד פונ „אײביקנ לעבנ". אינ פּערטשיקנ, אינ יױסעפנ, — בײַ זײ אינ די הענט ליגט דער ענטפער אױפ דער האַרבער קאַשע.

אונ ־ אײנציק יאָר װענ ער לעבט נאָכ, שאָלעם־אַלײכעמ! ער איז פונ אונדז אַװעק ערעװ דער אָקטיאַבער־רעװאָלוציע. דערפאַר אָבער זײַנ פּערטשיק, זײַנ יױסעפּ, זײַנ האָדל אונ נאָכ אונ נאָכ אַ סאַכ זײערע כאַװײרים —

מיכאָעלס אונ פּעפער לײגנ אַ בלומענ־קראַנצ אָפּ שאָלעם־אַלײכעמס קיװער אינ ניו־יאָרק. אױפנ בילד: רעכטס — אי. פּעפער, פרוי גאָלדבערג (שאָלעם־אַלײכעמס טאָכטער) אונ איר זונ מיטשל. לינקס — ש. מיכאָעלס אונ ב.־צ. גאָלדבערג, פאָרזיצער פונ ייִדישנ שרײַבער־קאָמיטעט אינ אַמעריקע.

װענ מע זאָל מיר געבנ די מעגלעכקײט אױס־צוקלײַבנ צװישנ די דאָזיקע דרײַ שטעט, װאָלט איכ זיכ אָפּגעשטעלט אױפ דעם נישט אַזױ גוט־שמעקנדיקנ אונ נישט אַזױ װויל־אײַנגעאָרדנטנ קיעװ. אונ װאָס אָפּטער איכ הער, אַז מיר װעט אױסקומענ צו לעבנ דאָ נישט אײנ סעזאָנ אונ נישט אײנ יאָר, אַלץ מער ציט מיכ אַהינ, אַהײמ...".

שאָלעם־אַלײכעמ האָט געשפּירט אַפילע אינ פּערױאָד פונ רעאַקציע נאָכנ פינפטנ יאָר, אַז ס'איז נאָענט אַ צװײטער שטורעמ. אָנהײב אַפּרעל 1908 שרײַבט ער אינ אַ בריװ פונ זשענעװע צו בערקאָװיטשנ װעגנ אײניקע טעאַטער־אָנגעלעגנהײַטנ: „...איכ בינ זיכער, אַז דער לעבנס־שטורעמ אונ די צײכנס, װאָס איכ זע אינ אונדזער לאַנד, זײַנענ גוטע סימאָנים פאַר אונדז, קלאָרע באַװײַזנ, אַז באַלד װעט די זונ אױפשײַנענ איבער אונדז...". דער פריצײַטיקער טױט האָט אימ אָנגעיאָגט, אונ ער האָט ניט דערזענ דאָס מיט די אײגענע אױגנ.

גלײַכנ — װאָרעמ אונ כאַװעריש. זײַנע ביכער האָבנ געװוּקסט סײַ מיטלײַד, סײַ אַכטונג צום ייִדישנ פאָלק. נאָכ דער אָקטיאַבער־רעװאָלוציע איז שאָלעם־אַלײכעמ געװאָרנ אײנער פונ די באַליבטסטע שרײַבער אינ לאַנד. ער איז אַרײַנ אינעם סכומ קינסטלערישע װערטנ, װאָס שאַפנ דעם גאָלדענעם פאָנד פונ אונדזער סאָציאַליסטישער קולטור.

שאָלעם־אַלײכעמס דרײַסיקסטער יאָרצײַט פאַלט אױס אינ די טעג, װענ מיר פײַערנ דעם ערשטנ יאָרטאָג פונעמ זיג איבערנ פאַשיסטישנ דײַטשלאַנד. שאָלעם־אַלײכעמ האָט געהאָפט אױפ ליכטיקע צײַטנ אינ דער אַלטער הײמ, אינ רוסלאַנד — זײ זײַנענ געקומענ, די ליכטיקע צײַטנ, אױפ לאַנג, אױפ דור־דורות. אינ די שײנע מײַ־טעג איז אונטער די קלעפּ פונ דער רױטער אַרמײ געפאַלנ די שװאַרצע נעסט פונ פאַשיזמ, דעמ אַכזאָריעסדיקנ סױנע פונ אונדזער פאָלק. אינ די שײנע מײַ־טעג זאָגנ מיר: װאָס קאָנ זײַנ ליכטיקער פונ אונדזער ניצאָכנ!

אינצװייענ איז שטאַרקער

★

י. דאָברושינ

★

1.

ס'איז אַ פאַקט. שאָלעם־אַלײכעמענ האָט ביז דער אָקטיאַבער־רעװאָלוציע ניט געגאָלטנ אַלס דראַמאַטורג. יעדנפאַלס, צו דער בינע האָט ער ניט געהאַט קײנ מאַזל. ער האָט געשריבנ פּיעסנ, אינסצעניִרט זײַנע אײגענע פּראָזע־װערק, ער האָט פאַרמאָגט 25 גרעסערע אונ קלענערע דראַמאַטישע שאַפּונגענ, ער האָט זײ פאַרגעלײגט נאָכאַנאַנד די בעסטע אַמעריקאַניש־ייִדישע אַקטיאָרנ, אונ... נאָכ אײנער אַנ אַנטױשונג אינ די אַמעריקאַנער טעאַטראַלע גליקנ האָט ער אינ יאָר 1908 מאַמעש מיט פּאָרױסזעערישער קראַפט געשריבנ אינ אַ בריװ פונ אױסלאַנד:

„איכ בינ זיכער, אַז דער לעבנסשטראָמ אונ די צײכנס, װאָס איכ זע אינ אונדזער לאַנד, זײַנענ גוטע סימאָנימ פאַר אונדז, קלאָרע באַװײַזנ, אַז באַלד װעט די זונ אױפשײַנענ איבער אונדז, דאָס ייִדישע טעאַטער װעט זיכ אַנטװיקלענ דאָרטנ, דאַפקע אינ רוסלאַנד. אונ מיר, מיר װעלנ זײַנ די באַלעבאַטימ אױפ אונדזער װעלט... מײַנע אױגנ װעלנ דאָס עפּשער ניט זענ"...

אונ אַזױ איז טאַקע געשענ, די אָקטיאַבער־רעװאָלוציע אינ רוסלאַנד האָט צעעפנט אַ ליכטיקנ טױער פאַר שאָלעם־אַלײכעמס דראַמאַטישער שאַפונג אױפ דער סאָװעטישער ייִדישער בינע, װו די שאָלעם־אַלײכעמ־רעפּערטואַר האָט געדינט ניט נאָר דעמ טעאַטער, דעמ צושױער, נאָר אױכ — אונ ביפּראַט אינ מיכאָעלסעס אינטערפּרעטירונג — דער אַלגעמײנער שאָלעם־אַלײכעמ־פאַרשונג, געהאָלפנ אױסקלאָרנ שאָלעם־אַלײכעמס שאַפונגס־װעגנ, זײַנ דערקענטעניש־װערט, זײַנ געשיכטלעכנ באַדײַט.

פאַר אונדזער צײַט זײַנענ שאָלעם־אַלײכעמס טיפּנ — געשיכטע, אונ ניט אַזױ די טיפּנ גופע, װי די דעמאָלטיקע לעבנס־באַדינגונגענ, װאָס האָבנ אױסגעפאָרמירט די דאָזיקע טיפּנ, די באַדינגונגענ, װאָס זײַנענ שױנ איצט אינגאַנצנ פאַרשװוּנדנ פונ אונדזער סאָװעטישער סאָציאַליסטישער פּלאַנעטע.

שאָלעם־אַלײכעמס פּערסאָנאַזשנ געהערנ שױנ דער געשיכטע, אונ פאַרשטעלנ זײ אױפ דער בינע באַטײַט דריקער אױפלעבנ פאַר אונדז זײער געשיכטלעכ־אױסגעבילדעטנ כאַראַקטער, אױפדעקנ ניט נאָר זײערע פּאָזי־טיװע אונ נעגאַטיװע גאַטונג־אײגנשאַפטנ, נאָר אױכ — אונ דעריקער — זײער פאַרבינדונג מיט זײער צײַט, מיטנ גאַנצנ קאָמפּלעקס פונ זײערע לעבנס־באַדינגונגענ, דורכקאָפּירנ זײ דורכ אַלע פאַרמיטלונגענ פונ זײער לעבנס־טקופע. קאָנ מענ, אַשטײגער, צוגײנ מיטנ בלױזנ אַבסטראַקטנ עטישנ קריטעריִ פונ גוטס אונ שלעכטס צו שאָלעם־אַלײכעמס מענאַכעמ־מענדלענ, צו שימעלע סאָראָקערנ, צי אַפילע צו טעװיע דער מילכיקער, צו די אַלע, װאָס די מאָס פונ זײער מאָראַלער אָפּשאַצונג ליגט ניט אָפּנ אױבנאָפ פונ זײערע כאַראַקטער־טאַטנ? זײער אײגנטימלעכקײַט װערט געמאָסטנ מיט זײער סאָציאַלנ באַרופ, מיט זײער זעלבסטבאַװוּסטזײַנ לױט זײער אָנגעהערונג צו קלאַס אונ שיכט.

רעב אַלטער פונ שאָלעם־אַלײכעמס „מאַזלטאָװ", מענאַכעמ־מענדל פונ „מענאַכעמ־מענדל" אונ „אַגענטנ", שימעלע סאָראָקער פונ „גרױסנ געװינס" אונ טעװיע פונ „טעװיע דער מילכיקער" — דאָס זײַנענ די געשטאַלטנ, װאָס דער גרױסער אַקטיאָר מיכאָעלס האָט אױפגעלעבט פאַר אונדז אױפ דער בינע. אינ אָט די אַלע אַרבעטנ איז צו זענ, אַז מיכאָעלסעס געשטאַלטיקונגס־פּרינציפּנ זײַנענ די, װאָס גראָבנ זיכ אַרײַנ אינ דער טיפ פונ דער סאָציאַל־געשיכטלעכער סיטואַציע אונ באַװײַזנ שאָלעם־אַלײכעמס שאַפונג אינ דער פולער קאָמפּליצירטער גרײס פונ זײער פאַרגאַנגענער צײַט אונ פונ זײער הײַנטיקער — נאָכ אַ װײַל געשיכטע הײסט פאַרגאַנגענהײַט אונ אױכ הײַנטיקײַט — אױפ אַזױ פיל, אַז װיפל צו געשיכטע האָבנ מיר אַ לעבעדיקע שטעלונג, מיר נוצנ אױס איר דערפאַרונג, מיר פאָרשנ אירע קױבעס־פאַרהעלטענישנ, די מענטשלעכע אײגנשאַפטנ, װעלכע מיר יאַרשענענ אָדער װאַרפנ אָפּ...

צוגײנ אױפ אַזאַ צװײענדיקנ אופנ צו שאָלעם־אַלײכעמס פּערסאָנאַזשנ באַטײַט אַרײַנזענ אינ שאָלעם־אַלײכעמס „קלײנע מענטשעלעכ" קאָרבאַנעס פונ די קאַפּיטאַליסטישע לעבנס־פאַרהעלטענישנ, דאָס באַטײַט געשיכטלעכ פאַרורטײלנ זײערע שאָלעם־אַלײכעמישע געשיל־דערטע גראָטעסקיש אומגעלומפּערטע לעבנס־באַדינגונגענ אונ װײַטער צײַגנ דעמ הומאָר פונ זײער עכט מענטשלעכער טעװע, װאָס װערט בײַ זײ געלײַטערט דורכ לײַדנ.

מיכאָעלס האָט אָט די בײדע ליניעס בױלעט אונ קאָנקרעט אױסגעשײלט דורכ דער געשטאַלט גופע, אונ אינ דעמ ליגט די װוּנדערלעכע קראַפט פונ מיכאָעלסנ, װאָס האָט ביז אינ בײנ אַרײַנ אַנטבלױזט דעמ קינסטלערישנ מעהוס אונ דעמ אײגנאַרטיקנ כאַראַקטער פונ שאָלעם־אַלײכעמס לאַכנדיקער טרער, פונ שאָלעם־אַלײכעמס לאַכנדיקער טראַגיק.

2.

די טיפּסטע אינערלעכע פאַרבינדונג פונ מיכאָעלסעס קינסטלערישנ װעזנ מיט דער שאַפונג פונ אונדזערע דרײַ קלאַסיקער — מענדעלע מוכער־ספאָרימ, שאָלעם־אַלײכעמ אונ פּערעצ — װעט מענ נאָכ דאַרפנ פאָרשנ באַזונדער. פונ זײ שטאַמט ער אַרױס, מיכאָעלס, מיט אַלע אױספאָרמירטע קולטור־היסטאָרישע װערטנ פונ זײַנ טאַלאַנט, בײַ זײ, בײַ די אָװעס פונ דער ייִדישער ליטעראַטור, האָט מיכאָעלס באַװוּסטזיניק צי אומבאַװוּסטזיניק געלערנט, װי אָרגאַניש צו פאַרײניקנ פאָלק אונ װעלט, געלערנט, װיאַזױ פאַרבינדנ פאָלקישקײַט פונ פילנ מיט סאָצ.־אַלקײַט פונ דענקענ, די מערקװירדיקע אײנהײַטלעכקײַט פונ מיכאָעלסעס פאַרשײדנאַרטיקע געשטאַלטנ — דאָס איז די װעלט־באַנעמערישע אײנהײַטלעכקײַט פונ די ייִדישע קלאַסיקער בײַ דער גאָרער פאַרשײדנקײַט פונ זײער טעמאַטיק אונ קינסטלערישער אינדיװידואַליטעט. בײַ זײ האָט מיכאָעלס געלערנט — אינ זײַנע סצענישע שאַפונגענ זײַנ ניט נאָר אַ שטײגער־שילדערע, נאָר אױכ אַ געשיכטע־שרײַבער. אונ ער האָט עס באַװיזנ, אױפשטעלנדיק פאַראַלגעמײנערטע טיפּנ, מוסטערהאַפטע עכט מענטשלעכע מאָנומענטאַליזירטע צײכנס אינ דער געשיכטע פונ געזעלשאַפט־לעכקײַט, פונ אירע קאַמפנ, טרױמענ, האָפענונגענ, צוזאַמענשטױסונגענ אונ דערגרײכונגענ. זײַנע אױפגעפירטע געשטאַלטנ, װי קלײנ זײ זאָלנ ניט אױסזענ אינעמ גרױסנ גאַנג פונ געשיכטע, האָט מיכאָעלס, גײענדיק אינ די װעגנ פונ די קלאַסיקער, אַלעמאָל אױפגעשטעלט אױפ יענעמ אָרט, װו עס קרײַצנ זיכ היסטאָרישע צוגקרעפטנ, װו עס שלאָגנ זיכ לײַדנשאַפטנ אונ גוירעלעס פונ אַװעקגעגאַנגענע אונ אױפקומענדיקע װעלטנ.

אונ טאַקע דערפאַר האָט מיכאָעלס אָנגעהױבנ פונ שאָלעם־אַלײכעמענ, װו דאָס פּראָסטע קלײנע מענטשעלע װערט פאָלק אונ פאָלק װערט װעלט. „שױנ באַלד צװײ טױזנט יאָר — שרײַבט שאָלעם־אַלײכעמ אינ זײַנ פאָרװאָרט צו דער רוסישער איבערזעצונג פונ זײַנע װערק — אַז זי שטײט, די הױכע מעכטיקע װאַנט, אונ שײדט אָפּ דאָס אינערלעכע ייִדישע װעלטל פונ דער גאָרער װעלט, װאָס רינגלט עס אַרומ, אָנשטאָט דעמ, װאָס מע זאָל אָט די דאָזיקע װאַנט צעשטערנ... מיט מײַנע שװאַכע קױכעס נעמ איכ שױנ מער װי אַ פערטל יאָרהונדערט אָנטײל אינ דער דאָזיקער אַרבעט. איכ סטאַרע זיכ אױפצוכאַפּנ דעמ אינערלעכנ זינ פונעמ לעבנ פונ די אײַנװױנער פונעמ טכומ אונ געפינענ דאָ דעמ ליכטיקנ אָפּשײַנ פונעמ מענטשנ מיט אַלע זײַנע פרײדנ, טרױערנ אונ מיט זײַנ שטרעבונג צו אַנ אידעאַל".

אָט אַזאַ איז אױכ מיכאָעלסעס שאָלעם־אַלײכעמ. אַלע שאָלעם־אַלײכעמס געשטאַלטנ האָט מיכאָעלס אױסגעקערט מיטנ פּאָנעמ צו „דעמ ליכטיקנ אָפּשײַנ פונעמ מענטשנ מיט אַלע זײַנע פרײדנ, טרױערנ אונ מיט זײַנ שטרעבונג צו אַנ אידעאַל". אַפילע אינ דער געשטאַלט פונ מענאַכעמ־מענדל האָט מיכאָעלס אײַנגעזעענ ניט בלױז שאָלעם־אַלײכעמס אופּרײַסערישע ליניע, װאָס אַנטבלױזט די טױגנגע אונ דעמ כאַראַקטער פונעמ דאָזיקנ לופט־מענטשנ. דעריקער האָט מיכאָעלס אױפגעדעקט מענאַכעמ־מענדלס טראַגיק — זײַנ טיפע אײנזאַמקײַט, זײַנ פאַרפרעמדטקײַט פונ זיכ גופע, פונ זײַנ אײגענעמ פּוסטנ געטומל אונ בעפּילדער. מענאַכעמ־מענדל רופט אַרױס מיטגעפיל אינ די מאָמענטנ, װענ מיכאָעלס קומט אָנטפּלעקנ די גאָרע סאָציאַל־פּסיכאָלאָגישע קאָמפּליקאַציע פונ דער מענאַכעמ־מענדלשער געשטאַלט. מיכאָעלסנ איז געלונגענ אַרײַנטראָגנ אַפילע אַ געװיסע פּאַטעטיזירונג אינ דער אױספאָרמירונג פונ דער מענאַכעמ־מענדל־געשטאַלט. ניט די פּאַטעטיזירונג פונ דער געשטאַלט גופע, נאָר פונ די מענטשלעכע שטרעבונגענ, טרױמענ אונ האָפענונגענ, װאָס שאָלעם־אַלײכעמ איז אױסנ געװענ צו באַװײַזנ אַפילע אינ דער געשטאַלט פונעמ לופט־מענטש. װײַל ער, שאָלעם־אַלײכעמ, איז דערפונ אױסנ געװענ, דעריקער, אַרױסטראָגנ זײַנ באַשולדיקונגס־אַקט איבער די קאַפּיטאַליסטישע לעבנס־באַדינגונגענ, װאָס האָבנ באַרױבט יעדער מעגלעכקײַט פונ מענטשלעכנ טרױמ װעגנ גליק, װעגנ אַ שטיקעלע מאַזל אױפ דער װעלט...

יעדעס מאָל, װענ מיכאָעלס האָט זיכ פאַרטיפט אינ עמ לעבנ פונ שאָלעם־אַלײכעמס אַ מענטש, אָנהײבנ־דיק פונ רעב אַלטערנ אינ „מאַזלטאָװ", האָט ער געפונענ אינ אימ אָט יענע טיפּ מענטשלעכע, הומאַניסטישע שטריכנ. מאַמעש פרײד איז צו זענ מיכאָעלסנ אױכ איצט אינ דער ראָל פונ רעב אַלטערנ, אַ פרײד צו זענ די זיטלעכ־זױבערע לירישע געשטאַלט פונעמ אױפגעפירטנ אױפ דער בינע פאָלקס־מענטש אַזױ, װי ער איז אַרױס פונ אונטער שאָלעם־אַלײכעמס גענ־יאַלער פּענ.

אינעמ באַלעזענעמ אַלטנ פאַקנטרעגער רעב אַלטער האָט מיכאָעלס צומ אַלעמערשטנ אױפגעדעקט אונ באַװיזנ די אינװײניקסטע יורונג פונ אײנעמ אַ קוימ מערקבאַרנ זאַמענ, װאָס איז פאַרפּלױגנ פונ דעמ אַרומיקנ באַפרײַערישנ אידײענ־ברױז, אַנגערירט די זיטלעכ־זױבערע פעדעמ פונ דעמ פאַקנטרעגערס פאָלקס־נאַטור אונ אַ װענד געטאָנ זײַנ באַװוּסטזײַנ אינ דער ריכטונג פונ שטילנ טרױמ װעגנ אַ בעסערנ, אַ מער יושרדיקנ װעלט־סײדער. מיכאָעלסעס רעב אַלטער איז אַ טרױמער װעגנ אַ שענערער צוקונפט, אונ דערפאַר ציִענ זיכ פונ אימ פעדעמ צו מיכאָעלסעס שפּעטערדיקע פאַרקערפּערונגענ פונ שימעלע סאָראָקער, פונ טעװיע דער מילכיקער. אינ אָט די אַלע געשטאַלטנ האָט מיכאָעלס פאַנאַנדערגעבלאָזנ זײער טרױמערישנ פלאַמ אינ דער ריכטונג, װאָס האָט די אָדער יענע שײַכעס צו דער גרױסער אידײ פונ לעבנס־איבעראַנדערשונג.

אינ אָט דער לעבנס־ענדערנדיקער קינסטלערישער אײגנשאַפט ליגט דער פּאַטאָס אונ די קראַפט פונ מיכאָעלסעס שפּילנ, אַ קראַפט, װאָס איז פאַרבונדנ מיט דער דענקערישער אונ איבערלעבונגספולער װעלט־אָנשױונג אונ װעלט־שפּירונג. מיט דער דאָזיקער קראַפט האָט מיכאָעלס אױסגעקנאָטנ די געשטאַלט פונ שימעלע סאָראָקער פונ „דאָס גרױסע געװינס". בײַ אימ, בײַ שימעלע סאָראָקער, האָט מיכאָעלס מאַמעש פונ די ליפּנ אַראָפּגענומענ דאָס װײניק באַמערקטע װאָרט „אַמ־כאָ" אונ פאַרװאַנדלט אינ אַ לײטמאָטיװ, אינ אַ באַפליגלט װאָרט, װאָס באַצײכנט שױנ פאַר אונדז דעמ גאַנצנ קאָמפּלעקס פונ דער שאָלעם־אַלײכעמישער פאָלקס־געשטאַלט.

„אַ־מע־כאָ!" — שטרײַכט אונטער מיכאָעלס. זײַנ שימעלע איז ניט בלױז אַ פאָלקס־מענטש, נאָר אַ באַגײַסטערטער פאָלקס־מענטש, אַ מענטש, װאָס טראָגט אינ נאַטור אונ טעװע די פּאַטעטיק פונ אינערלעכער ליבשאַפט צו מענטש אונ אינערלעכנ גלױבנ אינעמ גרױסנ פרײדיקנ כאָלעמ װעגנ מענטשלעכנ גליק. פונ אַזאַ אינטערפּרעטירונג װאַקסט אױס בײַ מיכאָעלסנ דורכ דער דאָזיקער פיגור דער פּראָטעסט קעגנ דעמ אײגנטימערישנ װעלט־אומרעכט, קעגנ די פאַרשטעכער פאַרנעמ עכט מענטשלעכנ טרױמ. איז דענ מעגלעכ אַזאַ אױפפאַסונג פונ דער ראָל, װענ אַלײנ דער אַקטיאָר זאָל ניט קומענ מיט דער רעװאָלוציאָנערער אָפּשאַצונג פונ שאָלעם־אַלײכעמס דראַמאַטישנ װערק, זאָל ניט האָבנ דעמ ריכטיקנ שליסל צו שאָלעם־אַלײכעמס שאַפונג, צו שאָלעם־אַלײכעמס געשטאַלטיקונג?

מיט אָט דעמ שליסל איז מיכאָעלס שפּעטער צוגעגאַנגענ שאַפנ אײנע פונ זײַנע שענסטע געשטאַלטנ, די געשטאַלט פונ טעװיע דער מילכיקער. מיט טעװיענ האָט שאָלעם־אַלײכעמ אָנגעהױבנ די נײַע טראַדיציע, די רעװאָלוציאָנערע, אינ טאָכ, טראַדיציע פונעמ פאָלקס־מענטש אונ זײַנ מישפּאָכע. שאָלעם־אַלײכעמ האָט אײַנגערעכנט ניט אַזױ אַרײַנגעטראָגנ אינעמ פאָלקס־האַרצ, אינגערעכנט ניט אַזױ אַ רעד געטאָנ מיטנ מױל פונעמ פאָלק, װי אינ טעװיע דער מילכיקער. מיכאָעלס האָט דעריבער מײַסטעריש באַװיזנ, װי שאָלעם־אַלײכעמס טעװיע האָט געבראַכט אונ איבערגעענטפערט דעמ רעװאָלוציאָנערנ דאָר די אָנגעזאַמלטע עטישע פאָלקס־װערטנ, װאָס זײַנענ געװאַקסנ אונ האָבנ זיכ געשפּײַזט טאַקע מיטנ גרױסנ פּראָטעסט קעגנ אומרעכט פונ הערשער אונ גװירים, קעגנ דער אונטערדריקונג פונ צאַרישע אונ קאַפּיטאַליסטישע באַלעבאַטימ אונ האַרנ.

װעגנ „איבערמאַכנ די װעלט" רעדט אַלײנ טעװיע, מיט אָט דער אידײ האָט מיכאָעלס בעעצעמ באַשײַנט, װי געזאָגט, די סעריע באַשאַפענע געשטאַלטנ פונ דער ייִדישער פאַרגאַנגענהײַט, די געשטאַלטנ פונ די ייִדישע קלאַסיקער. אָבער אינ יענע געשטאַלטנ האָט זיכ קעסײדער געהאַנדלט װעגנ דעמ אָביעקט פונ דער לעבנס־איבעראַנדערשונג אונ ניט װעגנ דעמ סוביעקט. אונ װי גרױס איז געװענ מיכאָעלסעס פרײד, װי טיפ האָט זיכ געעפנט זײַנ שאַפונגס־קװאַל, בעשאַס ער האָט בײַ שאָלעם־אַלײכעמענ גופע זיכ באַגעגנט מיט טרעגער פונ דער דאָזיקער אידײ — מיט טעװיענ, מיט אָט דעמ פאָלקס־מענטש, װאָס האָט זײַנע טעכטערס רעװאָלוציאָנערע אָנשװוּנגענ געשטיצט אונ אונטערגעלענט מיט דער גרױסער עטישער דערפאַרונג אונ מיטנ באַפרײַערישנ װילנ פונעמ פאָלק.

מיכאָעלסעס פרײד איז געװאָרנ די פרײד פונ דער סאָװעטישער ייִדישער קולטור, װײַל דאָ האָט זיכ געהאַנדלט װעגנ דער פּרוכטבאַרער שעפעריִשער באַגעגעניש פונעמ גרױסנ סאָװעטישנ פאָלקס־אַקטיאָר מיטנ גענ־יאַלנ ייִדישנ שרײַבער. אינצװייענ איז שטאַרקער, — אַזױ זאָגט דאָס פאָלקסװאָרט.

מיליטערישע פֿאַרייניקונגען פֿון דער „דײַטשישער אַרמיי" אין דער ענגלישער אָקופּאַציע־זאָנע פֿון דײַטשלאַנד

די „בערלינער צײַטונג" האָט דעם 8־טן מײַ אָפּגע־דרוקט אַן אַרטיקל אונטערן קעפּל „וואָס שטעלט מיט זיך פֿאָר שטאָקהאָוזענס קאָרפּוס?" די צײַטונג באַ־שרײַבט גענוי די פֿאַראָנדקעס אין די „אינטערנירטע" דײַטשישע טיילן, וועלכע געפֿינען זיך אין איינעם פֿון די ראַיאָנען פֿון שלעזוויג־האָלשטיין און וועלכע זײַ־נען אָרגאַניזירט אינעם אַזויגערופֿענעם „שטאָקהאָוזענס קאָרפּוס".

„ניט געקוקט אָף דער פֿאַראָרדענונג פֿון די אָקופּאַ־ציע־מעלוכעס, — שרײַבט „בערלינער צײַטונג", — ענדגילטיק אויסצוואָרצלען דעם מיליטאַריזם, האָט ער, דער מיליטאַריזם, דאָ פֿאַנאַנדערגעלאָזט נאָך שטאַרקער זײַנע בונטע בלומען. קעדיי צו מאַכן דעם אויסער־לעכן אײַנדרוק, אַז די דײַטשישע אָפֿיצערן האָבן זיך אויך אָפּגעזאָגט פֿונעם נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם און מי־ליטאַריזם, זײַנען באַם שאַפֿן און אָרגאַניזירן די לאַ־גערן באַזײַטיקט געוואָרן די ראַנג־צייכנס און עס איז אײַנגעפֿירט געוואָרן די צעטיילונג אין הונדערטלעכע אַאַז. אינגיכן אָבער האָבן זיך ווידער באַוויזן ראָטע־קאָמאַנדירן, באַטאַליאָן־קאָמאַנדירן אאַז. ווידער זײַנען אײַנגעפֿירט געוואָרן אויך די ראַנג־צייכנס. מע האָט אײַנגעפֿירט אויך אָבליגאַטאָרישע באַגריסונגען, אָבער ניט קיין דײַטשישע, נאָר מיליטערישע. עס וואָלט קיין וווּנדער ניט געווען, ווען מע וואָלט אײַנגעפֿירט די נאַ־ציסטישע באַגריסונג. קעדיי אָפּצוהיטן די סאָלדאַטישע דיסציפּלין, זײַנען באַגרינדעט געוואָרן קריגס־געריכטן. פֿאַר אומעקגיין פֿון טייל באַשטראָפֿט מען ווי פֿאַר דעזערטירערײַ. עס איז געשאַפֿן געוואָרן אַ באַוואָפֿנטע גרופּע אָפּ אָפּצוהיטן די אָרדענונג. מע קאָן זיך דאָך ניט באַגיין אָן דער טרויעריק־באַרימטער פֿעלד־זשאַנ־דאַרמעריע! ווידער איז אופֿגעקומען אַן עמעסע אַרמיי".

די צײַטונג באַשרײַבט ווײַטער די טעטיקײַט פֿון די אָפֿיצערן פֿון דעם דאָזיקן קאָרפּוס, וועלכע פֿאַרשפּרייטן צווישן די סאָלדאַטן אַנטיסאָוועטישע פּראָפּאַגאַנדע, קלאַ־גן וועגן דעם, אַז אינגיכן וועט פֿאָרקומען אַ מילכאָמע פֿון די מײַרעו־מעלוכעס קעגן סאָוועטנפֿאַרבאַנד אאַז.

ווען אין דעקאַבער 1945 איז געמאָלדן געוואָרן, אַז דער לאַגער „כ" האָרף פֿאַנאַנדערגעלאָזט ווערן, איז די עקזיסטענץ פֿון דער מיליטערישער קנופּיע געשטעלט געוואָרן אונטער אַ געפֿאַר. דעריבער האָט די דאָזיקע קנופּיע געטאָן אַלץ, קעדיי צו פֿאַרהיטן איר לאַגע. עס זײַנען געשאַפֿן געוואָרן שטאַבן אָפּ צו פֿאַנאַנדערלאָזן דעם לאַגער. ווען די דאָזיקע שטאַבן האָבן פֿאַרענדיקט זייער טעטיקײַט, זײַנען געשאַפֿן געוואָרן נײַע שטאַבן אָפּ צו פֿאַנאַנדערלאָזן די אַלטע שטאַבן אאַז.

דער קאָרעספּאָנדענט פֿון דער ניו־יאָרקער צײַטונג „פּ. מ." סטאָון האָט פֿאַרעפֿנטלעכט אַ מעלדונג פֿון אַן אָפֿיצער פֿון דער אַמעריקאַנער אַרמיי. אין דער מעל־דונג ווערט דערציילט, אַז דעם 20־טן פֿעוראַל 1946, געפֿינענדיק זיך דרײַ טעג אין בראַונשווייג (ענגלישע אָקופּאַציע־זאָנע), האָט ער געזען 2 ראָטעס דײַטשישע סאָלדאַטן, אָנגעטאָן אין אַ טונקל־בלויער אוניפֿאָרם און באַוואָפֿנט מיט ביקסן און שלאַכט־מאַטעריאַלן. יעדע ראָטע איז באַשטאַנען פֿון 125—150 מענטשן. קאָמאַנ־דירן פֿון די ראָטעס זײַנען געווען דײַטשן. ענגלישע סאָלדאַטן און אָפֿיצערן האָבן אים געמאָלדן, אַז די דײַטשן לערנען זיך, קעדיי צו זיכערן די „שוץ" אום־אָפּהענגיק פֿון דער פּאָליציי. די העכערע נאַטשאַלסטווע, וועלכע האָט דערלויבט, מיטגעווירקט און, ווי עס ווײַזט אויס, סטימולירט די דאָזיקע לער, האָט ניט געגעבן קיין שום דערקלערונגען, האָגאַם די דאָזיקע דערקלע־רונגען זײַנען זייער וויכטיק, ווײַל עס פֿרעגט זיך: וואָס, קעגן וועמען דאַרפֿן באַשיצן אָט די דײַטשן.

קאָמענטירנדיק די דאָזיקע פֿאַקטן, מעלדעט סטאָון, אַז דעם גאַנג פֿון דער קאָנפֿערענץ פֿון די אויסערן־מיניסטאָרן אין פּאַריזש וואָלט מען לײַכטער געקאָנט פֿאַרשטיין אין שײַן פֿון די דאָזיקע פֿאַקטן, וועלכע ווײַזן אָן דערויף, אַז די ענגלישע רעגירונג היט ניט אָפּ די פּאָטסדאַמער באַשלוסן וועגן אַנטוואָפֿענען און דעמילי־טאַריזירן דײַטשלאַנד.

ווײַטער מעלדעט סטאָון, אַז ניט געקוקט דערויף, וואָס די ענגלענדער ווילן ניט דערלויבן די אַמעריקאַנער אַרײַנצופֿאָרן אין דער בריטישער זאָנע, ווייסן אָבער די אַמעריקאַנער מיליטערישע פֿאַרשטייער אין בערלין, אַז אין דער בריטישער זאָנע געפֿינען זיך טיילן פֿון דער דײַטשישער אַרמיי אונטער דער קאָמאַנדשאַפֿט פֿון דײַטשישע אָפֿיצערן. לויט אייניקע אָנגאַבן ציילן די דאָזיקע טיילן ביז אַ מיליאָן מענטשן.

ווענדונג פֿון דער צענטראַל־פֿאַרוואַלטונג פֿון דער סאָציאַליסטישער אײנהײַטלעכער פּאַרטיי פֿון דײַטשלאַנד צו אַלע קאָמוניסטן און סאָציאַל־דעמאָקראַטן פֿון דײַטשלאַנד

די בערלינער צײַטונג „נײַעס דײַטשלאַנד" האָט דעם 8־טן מײַ פֿאַרעפֿנטלעכט אַן אָפֿענעם בריוו פֿון דער צענטראַל־פֿאַרוואַלטונג פֿון דער סאָציאַליסטישער אײנ־הײַטלעכער פּאַרטיי פֿון דײַטשלאַנד צו אַלע קאָמוניסטן און סאָציאַל־דעמאָקראַטן פֿון דײַטשלאַנד וועגן דער טע־טיקײַט פֿון די רעאַקציאָנערע און מיליטאַריסטישע עלע־מענטן, וועלכע שטרעבן אונטערצורײַסן די אופֿשטעל־לונגס־אַרבעט, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן אין אַ סאַך טיילן פֿון דײַטשלאַנד.

„אין געהיימניס פֿירן דורכן זייער אַרבעט די נאַציס־טישע און מיליטערישע אָרגאַניזאַציעס פֿון טעראָריסטן, מערדער, — ווערט געזאָגט אין דער ווענדונג. — זיי באַדראָען די פּרינציפּן פֿון דער נײַער, דעמאָקראַטישער רעקאָנסטרוקציע און זייערע טרעגער. אונטערגעשטעלטע פֿערזאָנען פֿון די נאַציסטן, פֿון די מילכאָמע־שולדיקע און פֿון די מאַגנאַטן פֿון דער שווערער אינדוסטריע גע־[illegible] אין אַ סאַך ער [illegible] באַ דער אָנפֿירונג מיט זוכן צושטעלן זייער געוועזענע הערשנדיקע לאַגע.

דער פֿאַשיסטישער אומזין איז נאָך ניט געשטאָרבן. זײַנע טרעגער נוצן אויס די עקאָנאָמישע שוועריקײַטן, קעדיי ארופֿצוואַרפֿן די פֿאַראַנטוואָרטלעכקײַט פֿאַר די פֿאָלגן פֿונעם היטלעריסטישן רעזשים אָפּ די שעפֿע־רישע קרעפֿטן פֿון דײַטשלאַנד. די אָנגרײַפֿנדיקע רע־אַקציע הייבט אָן די זעלבע פֿאַרעטערישע שפּיל, ווי נאָכן 1918 יאָר. זי מיסברויכט ווידער מיט די דע־מאָקראַטישע פֿרײַהײַטן, קעדיי צו דערשטיקן די דע־מאָקראַטיע...

די דאָזיקע טויט־געפֿאַר פֿאַרן קיצפּטיקן דײַטשלאַנד קאָן באַזײַטיקט ווערן בלויז דורך אַ שטאַרקער און איינ־הײַטלעכער אַרבעטער־באַוועגונג".

צום שלוס רופֿט די צענטראַל־פֿאַרוואַלטונג אַלע סאָ־ציאַל־דעמאָקראַטן און קאָמוניסטן צו אײניקײַט. „דאָס, וואָס אײַך פֿאַראייניקט, — ווערט געזאָגט אין דער ווענ־דונג, — איז שטאַרקער פֿון דעם אַלעם, וואָס צע־[illegible]

ג. מ. דימיטראָווס טעלעגראַמע צום פּראָפֿעסאָר לאַסקי

די סאָפֿיער ראַדיאָ טיילט מיט, אַז ג. מ. דימיטראָוו האָט צוגעשיקט אָפּן נאָמען פֿונעם פֿאָרזיצער פֿון אויס־פֿירקאָם פֿון דער לייבאָר־פּאַרטיי פֿון גרויסבריטאַניע פּראָפֿעסאָר לאַסקי פֿאָלגנדיקע טעלעגראַמע:

מיט גרויס פֿאַרוווּנדערונג האָב איך זיך דערוווּסט, אַז אין אײַער פּאָלעמיק מיט די בריטישע קאָמוניסטן האָט איר אויסגענוצט מײַן רעדע אָף דער סאָפֿיער גע־גנטלעכער קאָנפֿערענץ פֿון דער בולגאַרישער אַרבעטער־פּאַרטיי קאָמוניסטן. צווישן אַנדערס, האָט איר קאָמענ־טירט מײַן רעדע אָף פֿאָלגנדיקן אופֿן: דימיטראָוו באַ־שטעטיקט אָן וואַקלונגען, אַז דער ציל פֿון די קאָמו־ניסטן איז דערלאַנגען אַ קלאַפּ אין רוקן די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטייען.

עס איז צו באַוווּנדערן, פֿונוואַנען האָט איר געקאָנט מאַכן אַזאַ ניט ריכטיקן אויספֿיר — איך האָב קיינמאָל ניט גערעדט און ניט געשריבן אַזעלכע זאַכן. אײַך איז, מיסטאָמע, באַוווּסט, אַז נאָך אין 1933 יאָר, אָפּן לײַפּציקער פּראָצעס, ווען איך בין געווען געשמידט אין קייטן, האָב איך מיט אַלע קויכעס פֿאַרטיידיקט ניט בלויז די דײַטשישע קאָמוניסטן, נאָר אויך די דײַטשי־שע סאָציאַל־דעמאָקראַטן קעגן די צעיושעטע היטלע־ריסטן. נאָך דעמלט האָב איך עפֿנטלעך גערופֿן די קאָ־מוניסטן און די סאָציאַל־דעמאָקראַטן צו געמיינזאַמען קאַמף קעגן פֿאַשיזם און צו פֿאַרייניקן זיך אין אַן אײ־[illegible] הײַטלעכער אַנטיפֿאַשיסטישער אַרבעטער־פּאַרטיי.

אײַך קאָן אויך ניט זײַן ניט באַוווּסט, אַז אָפּן [illegible]־בעטן קאָנגרעס פֿונעם קאָמוניסטישן אינטערנאַציאָנאַל אין 1935 האָב איך גענוי באַגרינדעט דעם טעזיס וועגן דער נייטיקײַט פֿון געמיינזאַמע אַקציעס פֿון די קאָמו־ניסטישע און סאָציאַל־דעמאָקראַטישע [illegible] וועגן שאַפֿן אַ מעכטיקן אינטערנאַציאָנאַלן פֿראָנט קעגן פֿאַשיזם און קעגן דער גאַלאַנישער מילכאָמע קעגן די פֿרײַהײַטסליבנדיקע פֿעלקער, וואָס די דײַטשישע פֿאַשיסטן האָבן געגרייט.

איר קאָנט ניט ניט וויסן אויך, וועגן די פּילמאָליקע ווענדונגען פֿונעם קאָמוניסטישן אינטערנאַציאָנאַל צום סאָציאַליסטישן אינטערנאַציאָנאַל נאָך ביז דער מילכאָמע, אין וועלכע דער קאָמוניסטישער אינטערנאַציאָנאַל האָט גערופֿן צו געמיינזאַמע אַקציעס קעגן דעם אַלגעמיינעם סוינע — קעגן פֿאַשיזם.

עס איז אויך באַוווּסט, אַז אין בולגאַריע — אין מײַן היימלאַנד — אַרבעטן און קעמפֿן די קאָמוניסטן און די סאָציאַל־דעמאָקראַטן צוזאַמען, באַ פֿולער קעגנזײַ־טיקער פֿאַרשטענדעניש, אין די רייען פֿונעם פֿאָטער־לענדישן פֿראָנט, וועלכער האָט געראַטעוועט אונדזער פֿאָלק פֿון דער שרעקלעכער קאַטאַסטראָפֿע. לויט מײַן טיפֿער איבערצײַגונג איז איצט, נאָך די ביטערע לעק־ציעס פֿון דער לעצטער וועלט־מילכאָמע, די פֿאַרייני־קונג פֿון די קאָמוניסטן און סאָציאַל־דעמאָקראַטן אין אַן אײנהײַטלעכער פּאַרטיי פֿונעם אַרבעטער־קלאַס היס־טאָריש נייטיק אַלס אַנטשיידנדיקער פֿאַקטאָר פֿון דער עכטער דעמאָקראַטיע. און דער, וואָס שטערט, דירעקט אָדער אומדירעקט, דער דאָזיקער פֿאַרייניקונג, קאָן, נאַטירלעך, ניט גערעכנט ווערן אַלס ווירקלעכער פֿרײַנט ניט פֿונעם אַרבעטער־קלאַס, ניט פֿון דער דעמאָקראַ־טיע, ער קאָן ניט גערעכנט ווערן אַלס אָנהענגער פֿון אַ פֿעסטן שאָלעם צווישן די פֿעלקער.

אַזוי ווי פֿאַר יעדן ערלעכן בירגער, און ווער רעדט נאָך פֿאַר יעדן ערלעכן סאָציאַליסט, דאַרף דער עמעס שטיין העכער פֿון אַלץ, ווייל איך גלייבן, אַז איר וועט האַלטן פֿאַר נייטיק צו פֿאַריכטן דעם טעות, אין וועלכן [illegible] איר זײַט אַרײַנגעפֿאַלן באַם פֿאַרופֿן זיך אָף מײַן רעדע, און איר וועט ריכטיק אינפֿאָרמירן די אַרבעטער־געזעל־שאַפֿטלעכקײַט פֿון גרויסבריטאַניע.

זשאַק דיוקלאָס אַרויסטרעטונג

דעם 11־טן מײַ איז זשאַק דיוקלאָ אַרויסגעטראָטן אין דער שטאָט עקס מיט אַ גרויסער רעדע, אין וועל־כער ער האָט פֿאָרמולירט די פּאָליטיק פֿון דער קאָמו־ניסטישער פּאַרטיי אין פֿראַנקרײַך אין צוזאַמענהאַנג מיט די וואַלן אין דער גרינדונגס־פֿאַרזאַמלונג, וועלכע זײַנען באַשטימט אָפּן 2־טן יוני. רײדנדיק וועגן די רע־זולטאַטן פֿונעם רעפֿערענדום פֿון 5־טן מײַ, האָט דיוק־לאָ אויסגעדריקט באַדויערונג, וואָס אַלע אָנהענגער פֿון אַ פּאָזיטיוון ענטפֿער אָף דער פֿראַגע פֿון די רעפֿערענ־דומס האָבן ניט געפֿירט קיין געמיינזאַמע קאַמפּאַניע אָפּ צו פֿאַרטיידיקן די גרונטלאַגן פֿון דער קאָנסטיטו־ציע. „אַ סאַך בײַשפּילן באַווײַזן, — האָט געזאָגט דיוק־לאָ, — אַז אין יענע פֿאַלן, ווען די אָנהענגער פֿון דער קאָנסטיטוציע האָבן זיך געהאַט פֿאַרייניקט צו דער גע־מיינזאַמער קאַמפּאַניע אָפּ פֿאַרטיידיקן די קאָנסטיטוציע, זײַנען דערגרייכט געוואָרן דערפֿרײַלעכע רעזולטאַטן. ווען מע וואָלט אונדז געהערט פֿריִער, ווען מע וואָלט ניט אָפּגעוואָרפֿן אונדזערע פֿאָרשלאָגן וועגן אייניקײַט, וואָלט די קאָנסטיטוציע אָנגענומען געוואָרן און מיר וואָלטן פּטור געוואָרן פֿונעם צושטאַנד פֿון אַ צײַט־ווײַליקן רעזשים".

באַרירנדיק די אָנשווייגנגען פֿון די קאָמוניסטן וועגן דער קינפֿטיקער קאָנסטיטוציע, האָט דיוקלאָ געזאָגט: „מיר וועלן ניט אָפּטרעטן אין דער פֿראַגע וועגן דעם וועלטלעכן כאַראַקטער פֿון דער מעלוכע, אין דער פֿראַ־גע וועגן דעם, אַז די נאַציאָנאַלע פֿאַרזאַמלונג דאַרף זײַן אַן אײנהײַטלעכע און סוווערענע, און אין דעם, אַז די נײַע קאָנסטיטוציע דאַרף אײַנשליסן אין זיך סאָ־ציאַל־עקאָנאָמישע רעכט".

אופֿגעבראַכטקײַט אין גריכנלאַנד קעגן דער ענגליש־אַמעריקאַנישער רעקאָמענדאַציע וועגן פּלעביסציט

די גריכישע פּרעסע באַהאַנדלט ברייט די ענג[illegible] פֿאַרשטיין, — האָט געמאָלדן סאָפּולים, — אַז די וואַלן אַמעריקאַנישע רעקאָמענדאַציע צו דער גריכישער [illegible] דער פּלעביסציט זײַנען צוויי זײַטן פֿון איין פֿאַר־גירונג וועגן דורכפֿירן דעם פּלעביסציט מיקויעך [illegible]נדיקונג. איך האָב אויסגעפֿילט דעם ערשטן טייל פֿראַגע וועגן דעם אומקערן זיך פֿונעם ק[illegible] [illegible]ער פֿאַרשטענדיקונג און האָב דערוואַרט, אַז די [illegible]

צו שאָלעם־אַליכעמס 30־טן יאָרטאָג

קיִעוו, 13 מײַ. (טאַסס). די געזעלשאַפֿט־לעכקײַט פֿון דער הויפּט־שטאָט פֿון אוקראַי־נע האָט הײַנט אָפּגעמערקט דעם דרײַסיקסטן יאָרצײַט פֿונעם קלאַסיקער פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור שאָלעם־אַליכעם. אין לענין־מוזיי איז הײַנט פֿאָרגעקומען אַן עפֿנטלעכע לעקציע פֿונעם קאַנדידאַט פֿון פֿילאָלאָגישע וויסנ־שאַפֿטן כ. לויצקער וועגן שאָלעם־אַליכעמס לעבן און שאַפֿן.

אין קיִעוו, אָפּ קראַסנאַאַרמייסקע גאַס, האָט זיך פֿאַרהיט דאָס הויז, ווו שאָלעם־אַליכעם האָט געלעבט. די נאָענטסטע צײַט וועט צו דעם דאָזיקן הויז צוגעפּעסטיקט ווערן אַ נײַער מעמאָריאַל־טאָוול אָנשטאָט דעם פֿריִערדיקן טאָוול, וועלכן די דײַטשיש־פֿאַשיסטישע אָקופּאַנטן האָבן אַראָפּגעריסן.

אָנדערהאַלבן מיליאָן באַזוכער

מיט 25 יאָר צוריק האָט דער מאָסקווער מעלוכישער ייִדישער טעאַטער באַוויזן דעם „שאָלעם־אַליכעם־אָוונט", וועלכער איז באַשטאַנען פֿון דרײַ איינאַק־טערס: „אַגענטן", „מאַזלטאָוו" און „דער פֿאַרשטער־טער פּייסעכ".

אין 1923־טן יאָר האָט דער טעאַטער אופֿגעשטעלט זײַן צווייטן שאָלעם־אַליכעם־ספּעקטאַקל „200 טויזנט" („דאָס גרויסע געווינס"), אין 1924 — דעם איינאַקטער „געט", אין 1925 — „אַ דאָקטער", אין 1928 — די אינסצענירונג „דער לופֿט־מענטש" (געשאַפֿן אָפּן יעסאָד פֿון „בריוו פֿון מענאַכעם־מענדל צו זײַן פֿרוי שיינע־שיינדל"). מיט אָט דעם ספּעקטאַקל האָט דער טעאַטער פֿאַרזאַכאַקלט דעם ערשטן פּעריאָד פֿון זײַן אַרבעט איבער שאָלעם־אַליכעמען.

אין יאָר 1938 האָט דער טעאַטער אופֿגעפֿירט איינעם פֿון זײַנע בעסטע ספּעקטאַקלען „טעוויע דער מילכי־קער". מיט דעם דאָזיקן ספּעקטאַקל האָט דער טעאַטער אָפּגעמערקט דעם 20־טן יאָרטאָג פֿון זײַן עקזיסטענץ און אײַנצײַטיק געפֿײַערט דעם 80־טן יאָרטאָג, זינט שאָלעם־אַליכעם איז געבוירן געוואָרן.

דעם 23־טן מײַ 1941 האָט דער טעאַטער באַוויזן אין לענינגראַדער קאָנסערוואַטאָריע (די גרעסטע טעאַטער־געבײַדע אין לענינגראַד) די פּרעמיערע „בלאָנדזשענדע שטערן"; דעם 8־טן יאַנוואַר 1943 האָט דער טעאַטער

אויך אין דער פּראָגראַם פֿון דער מאָסקווער ייִדישער טעאַטראַלער שול פֿאַרנעמט דער שאָלעם־אַליכעם־רע־פּערטואַר דאָס אָנגעזעענסטע אָרט. אין אַלע קלאַסן ווערט געפֿירט אַן ערנסטע אַרבעט איבער פֿראַגמענטן פֿון די ווערק פֿונעם גרויסן קלאַסיקער פֿון דער ייִדישער לי־טעראַטור.

דער מאָסקווער מעלוכישער ייִדישער טעאַטער מערקט אָפּ שאָלעם־אַליכעמס 30־טן יאָרצײַט מיט אַ ספּעקטאַקל, צונויפֿגעשטעלט פֿון די סאַמע פּאָפּולערסטע פֿראַג־מענטן פֿון די בעסטע שאָלעם־אַליכעם־שטעלונגען.

א. ד. מיראַל.

שאָלעם־אַליכעם־אָוונט אין הויז פֿון די געלערנטע

מיט גרויס דערפֿאָלג איז דורך דעם 12־טן מײַ אין מאָסקווער הויז פֿון די געלערנטע דער אָוונט, געווידמעט שאָלעם־אַליכעמס 30־טן יאָרצײַט.

אַקאַדעמיקער, פּראָפֿעסאָרן, אָפֿיצערן זײַנען געקומען ערן דעם אָנדענק פֿון דעם גרויסן קלאַסיקער פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור.

מיט אַ וואָרט וועגן שאָלעם־אַליכעמס שאַפֿן איז אַרויסגעטראָטן דער פֿאָלקס־אַרטיסט פֿון פֿססר ש. מי־כאָעלס.

עמאַנויִל קאַמינקאַ האָט פֿאָרגעלייענט שאָלעם־אַליכ־[illegible]

קאָלאָנען־זאַל פֿונעם פֿאַריינען־הויז

פֿאַרבאַנד סאָוועטישע שרײַבער פֿון פֿססר

דאָנערשטיק דעם 16־טן מײַ

אַן אַלשטאַטישער אָוונט, געווידמעט דעם 30־טן יאָרצײַט פֿונעם קלאַסיקער פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור

שאָלעם־אַליכעם

פֿאָרזיצער פֿון אָוונט — א. פֿאַדייעוו.

אַרײַנפֿיר־וואָרט — פֿאָלקס־אַרטיסט פֿון פֿססר ש. מיכאָעלס.

אַרויסטרעטונגען פֿון די שרײַבער: ד. בערגעלסאָן, ב.־צ. גאָלדבערג, י. דאָברושין, ש. האַלקין, פּערעץ מאַרקיש, ס. מאַרשאַק, י. נוסינאָוו, ל. סאָ־באָלעוו, איציק פֿעפֿער, ע. פֿי־נינבערג, א. קושנירעוו.

צום שלוס — א גרויסער קאָנצערט

אָנהייב 8 אָוונט.

פייערלעכע פארזאמלונג פונ דער שוועדיש־סאוועטישער געזעלשאפט לעקאווד דעמ ניצאכנ־טאג

אינ איינעמ פונ די גרעסטע טעאטערס פונ שטאקהאלמ — אסקארסטעאטערנ — איז דעמ 10־טנ מיי פארגעקומענ א פייערלעכע פארזאמלונג פונ דער שוועדיש־סאוועטישער געזעלשאפט, געווידמעט דעמ ערשטנ יארטאג פונעמ ניצאכנ פונעמ סאוועטנפארבאנד איבערנ היטלעריסטישנ דייטשלאנד. דער זאל פונעמ טעאטער איז געווענ פול געפאקט. אפ דער פארזאמלונג זיינענ בייגעווענ העכער 1000 מענטשנ, דערונטער אנגעזעענע טוער פונ דער שוועדישער ליטעראטור, מוזיק, פארשטייער פונ פארשיידענע שיכטנ פונ דער געזעלשאפטלעכקייט אונ פונ די געשעפטס־קרייזנ. אפ דער פארזאמלונג זיינענ אויכ בייגעווענ די אמבאסאדארס פונ ססר, פינלאנד, דענעמארק, פוילנ, יוגאסלאוויע, אונגארנ אונ אנדערע מיטגלידער פונ דיפלאמאטישנ קארפוס.

באגייסטערונג, דער רעפובליקאנישער צענטער — מיט אופגעבראכטקייט.

די לאנדאנער צייטונג „דיילי וואָרקער" פארעפנטלעכט אנ אינטערוויו פונ איר קארעספאנדענט מיטנ געוועזענעמ פרעמיער־מיניסטער פונ גריכנלאנד סאפוליס. סאפוליס באשולדיקט ענגלאנד, אז עס האט געבראכנ דאס ווארט, אינ וועלכנ עס האט מאסקימ געווענ צו ענדערנ די דאטע פונעמ פלעביסציט מיקויעכ דער פראגע וועגנ דער מאנארכיע. „מע האט מיר געגעבנ צו צווייטנ טייל פונ דער פארשטענדיקונג, נעמלעכ, אז דער פלעביסציט וועט פארקומענ ניט פריער פונ 1948 יאר. איכ באשטיי דערופ, אז די ענגלענדער זאלנ אויספילנ זייער ערשטנ באדינג. אויב דער פלעביסציט וועט פארקומענ אינ די איצטיקע באדינגונגענ, וועט דאס זיינ נאכ אנ ערגערע גענארעריי, איידער אינ 1935 יאר. די איצטיקע רעגירונג באשטייט בלויז פונעמ קיניגס דינער, וועלכע האבנ ניט קיינ אייגענע פראגראמ, נאר זיי האבנ פשוט באקומענ פונעמ קיניג אינסטרוקציעס".

דעמ גרעסטנ דערפאלג באמ צושויער האבנ די ספעקטאקלענ: „מאזלטאוו", „200 טויזנט", „טעוויע דער מילכיקער" אונ די „בלאנדזשענדע שטערנ". „מאזלטאוו" איז געגאנגענ אפ דער בינע פונ מאסקווער מעלוכישנ ייִדישנ טעאטער העכער 850 מאל, „200 טויזנט" — 660 מאל, „טעוויע דער מילכיקער" — 300 מאל, „א דאקטער" אונ „בלאנדזשענדע שטערנ" — צו 200 מאל.

אינ אלגעמיינ האט דער „גאסעט" געגעבנ 2440 שאלעמ־אלייכעמ־ספעקטאקלענ, וועלכע ס'האבנ באזוכט אנ ערעכ אנדערהאלבנ מיליאנ צושויער.

דער באוווסטער פידלער זאטולאווסקי האט אויסגעפילט אייניקע ייִדישע מעלאדיעס פונ די קאמפאזיטארס אכראנ אונ בלאכ.

ב.־צ. גאלדבערג אונ אי. פעפער אינ טראנסקארפאטנ־אוקראינע

לוואוו (טעלעגראפיש פונ אונדזער קארעספאנדענט). די טעג האט דער אמעריקאנער ייִדישער שרייבער אונ געזעלשאפטלעכער טוער ב.־צ. גאלדבערג צוזאמענ מיטנ דיכטער איציק פעפער באזוכט די שטעט פונ טראנס־קארפאטישער אוקראינע אוזשגאראד אונ מונקאטש, ווו זיי האבנ געהאט א ריי באגעגענישנ מיט פארשטייער פונ דער ארטיקער סאוועטישער ייִדישער געזעלשאפט־לעכקייט.

אפ אנ אופנעמ באמ שטעלפארטרעטער פונעמ פאר־זיצער פונעמ געגנט־אויספירקאמ כ' סאמויל ווייס האבנ די געסט געהאט א שמועס וועגנ דער לאגע פונ די ייִדישע הארעפאשנע מאסנ אינ טראנסקארפאטישער אוקראינע. דער כ' ווייס האט דערציילט וועגנ די רע־ציכעס אונ פאגראמענ, וואס די ייִדנ זיינענ אויסגעשטא־נענ פונ די דייטשיש־אונגארישע פאשיסטנ. די פאשיס־טישע אויסוואורפנ האבנ אומגעבראכט 85000 ייִדנ אינ דער דאזיקער געגנט.

כ' ווייס האט אינפארמירט וועגנ דער פאנאנדערגע־וויקלטער גרויסער ארבעט אינ פראט פונ אופשטעלנ די שטעט אונ דערפער פונ טראנסקארפאטישער אוקראי־נע. באדייטנדיקע אסיגנירונגענ ווערנ אויסגעטיילט אפ אופשטעלנ אונ אופבויענ נייע מעדיצינישע, שטייגערישע אונ קולטורעלע אנשטאלטנ.

אינ אוזשגאראד אונ מונקאטש האבנ ב.־צ. גאלדבערג אונ איציק פעפער געשמועסט מיט פיל ייִדנ, וואס זיינענ צופעליק געראטעוועט געווארנ פונ די דייטשישע מעכאבלימ אונ זיכ איצט אומגעקערט פונ פארשיידענע קאנצלאגערנ. אלע האבנ געקראגנ חויגונגענ אונ ארדע־נענ זיכ איינ אפ זייערע אלטגעזעסענע ערטער. די שטי־מונג איז בא זיי א מונטערע. די ארטיקע מאכט־ארגא־נענ העלפנ מיט אלע מיטלענ דער באפעלקערונג, וואס האט געליטנ פונ די דייטשישע אקופאנטנ.

מאסקווער מעלוכישער ייִדישער טעאטער

קליינ־בראנע־גאס 2.

טראמוואיענ: A, 1, 16, 17, 22

טראליבוסנ: 5 אונ 8.

14־טנ מיי

פריילעכס

15־טנ מיי

כאסענע געהאט

16־טנ מיי

טעוויע דער מילכיקער

אנהייב פונ די ספעקטאקלענ 7.30 אינ אווענט.

בילעטנ ווערנ פארקויפט אינ קאסע פונ טעאטער טעגלעכ (כוץ מאנטיק) פונ 12 באטאג ביז 7.30 אינ אווענט אונ אינ די ראיאנע קאסעס פונ צ.ט.ק.

פערעלע די שיינע

(סאפ פונ דער דריטער זייט)

דער דאזיקער שאבעס איז געווענ א שאבעס פונ רייד, פונ שרעק, פונ קלאלעס, פונ געלעכטער, פונ ציטערניש אונ פונ שמועסנ!.. אינ קלויז האט מענ ניט געדאווענט, ווי מע דאווענט אלע שאבעס, מע האט געדאווענט מינ־יאנימווייז, אונ מע איז זיכ צעגאנגענ ווער פאר מוסעפ אונ ווער צו אויסנעמענס, אונ מע האט אלעמאל געהערט אנ אנדער נייעס: אט האט מענ „זיי" געכאפט אפנ בעסוילעמ, מע האט „זיי" געזענ ערגעצ ווייט־ווייט אונ־טער דער שטאט... אט האט מענ „זיי" געפונענ ערגעצ אינ א ווינטמיל אונ אט האט מענ „זיי" באגעגנט דורכלויפנ אפ פאסט מיט א גלאק... אט האט מענ „זיי" געזענ אפ א בוידעמ אונ אט האט מענ „זיי" געפונענ אינ א קרענעצע...

א ראכמאנעס, א ביטערער ראכמאנעס איז געבעכ געווענ אפ ארצע דעמ שויכעט: אימ האט מענ נישט געלאזט צורו א גאנצנ שאבעס, אונ יעדער האט זיכ צו אימ געטשעפעט, ער זאל דערציילנ אקוראט, „וויאזוי, אונ ווו, אונ ווענ, אונ אפ וואס פאר אנ אויפנ, אונ טאקע בעעמעס, וויאזוי איז געווענ די מייסע?.." ארצע איז געבליבנ אנ א מויל דערציילנדיק יעדנ באזונדער. ער האט אראפגעכאפט א קאבאלע'סייפערל פונ דער פאליצע, אונ מיט א צוגעמאכט אייגל אונ קייענדיק דאס שיטע־רע בערדעלע מיט די ציינ האט ער זיכ שטארק פארטיפט אינ דעמ דאזיקנ סייפער, אונ אפ אלע פראגנ האט ער געענטפערט:

— גייט; „זי" וועט אייכ דערציילנ...

אונ „זי" (דאס הייסט שפרינצע די שוי־בעטקע) האט יעדנ באזונדער דערציילט אנ אנדערע מייסע אונ איז אזוי שוינ ווייט פאר־קראכנ, אז עס איז אויסגעקומענ א מעשונע־ווילדע געשיכטע, „וויאזוי מיינ ארצע האט „זיי" געכאפט... וויאזוי מיינ ארצע האט זיכ געלאזט אפ קידעשאשעמ אונ האט זיי גע־בראכנ די ביינער... וויאזוי ער האט אויסגע־ריסנ פונ זייערע הענט אינגאנצנ דאס זיל־בער, וואס איז פאר צוויי וואכנ פארפאלנ גע־ווארנ בא הערשקע רעב פייוועשעס דעמ נא־גיד... וויאזוי מיינ ארצע האט אויסגעטרייסלט בא דעמ „נייעמ לערער" א טייערנ האדעמ פונ דער קעשעניע, וואס מע האט פאראיארנ אוועקגעגאנוועט אינ דער אלטער קלויז... וויאזוי מיינ ארצע האט מאצל געווענ בערל באס פונעמ טויט... וויאזוי מיינ ארצע איז „זיי" נאכגעלאפנ 3 ווערסט צופוס אונ האט זיכ קוימ ארומגעקוקט, אז עס איז שוינ מער פונ א טכומ־שאבעס... וויאזוי מיינ ארצע האט מילכאמע געהאלטנ אונ האט איינגענומענ דריי גאזלאנימ, וואס זיינענ אפ אימ אנגעפאלנ מיט העק אונ מיט הארמאטעס... וויאזוי מיינ אר־צע האט זיכ געבארעט מיט די מייסימ פונ דער קאלטער שול... וויאזוי מיינ ארצע..."

ארצע, וואס האט אייגנטלעכ געהערט יע־דעס ווארט, וואס שפרינצע האט מיט איר רייכער פאנטאזיע באשאפנ, האט דאס שוינ מער ניט געקאנט איבערטראגנ, האט ער פרי־ער גוט אנגערוקט דאס לאפנ־מיצל; נאכדעמ האט ער זיכ פארשטעקט מיט די פינגער ביי־דע אויערנ; נאכדעמ האט ער זיכ אויסגעדרייט מיטנ פאנעמ צו דער וואנט; נאכדעמ האט ער זיכ אנגעהויבנ אונטערזינגענ א ניגנדל אלצ העכער אונ העכער; נאכדעמ האט ער גענו־מענ פאטשנ איינ האנט אינ דער אנדערער— ענדלעכ האט ער זיכ אופגעכאפט פונעמ בענקל מיט א גוואלד:

— אוי, שפרינצע! אוי, שפרינצע!.. — ער האט געכאפט אפ זיכ דעמ לעטניק אונ איז אוועק אינ קלויז אריינ.

אינ קלויז האט אבער ארצע נישט בעסער געמאכט: דא האט מענ אימ ארייגענומענ אינ א ראד אונ מע האט אימ באווארפנ מיט אלערליי פראגנ פונ אלע זייטנ, אונ אז אר־צע האט זיכ געוואלט ארויסדרייענ, האט מענ אימ ניט געלאזט בעשומויפנ אונ מע האט אימ געזאגט:

— אומזיסט, רעב ארצע, ווילט איר זיכ אויסדרייענ: עס וועט אייכ קארג וואס העלפנ! מע וועט אייכ שוינ שלעפנ צומ פריסטאוו, נישקאשע, נישקאשע, רעב ארצע!..

— מע וועט אייכ רופנ צומ סטריאפטשע, רעב ארצע!..

— איר וועט שוינ וויסנ פאטשאמ ליכא, רעב ארצע!..

— איר האט זיכ געקויפט ליכא־נע־מאפ־טער, רעב ארצע!..

— מע האט „זיי" שוינ געכאפט, רעב ארצע!..

— מע האט „זיי" שוינ געבראכט, רעב ארצע!..

— „זיי" זיצנ שוינ, רעב ארצע!..

— שאט, שאט! — האט זיכ איינער אנ־גערופנ. — וואס איז דארט פאר א געשריי?..

— וואס איז דאס פאר א געלויפ?..

— מע פירט „זיי"! מע פירט „זיי"!..

— אט זיינענ „זיי"! אט זיינענ „זיי"!..

מיר זיינענ אלע ארויסגעלאפנ פונ דער קלויז, אונ פאר אונדזערע אויגנ האט זיכ פארגעשטעלט אזא מינ בילד:

די גאנצע בארדיטשעווער גאס איז בוכ־שטעבלעכ געווענ פארפלייצט מיט ייִדנ, ווייבער אונ קינדער... אינמיטנ מארק, אקוראט אקעגנ הערשקע־פייוועשעס מויער זיינענ גע־שטאנענ עטלעכע פויערימ מיט גאנצ גרויסע שטעקנס... נעבנ די דאזיקע פויערימ, וואס האבנ א פאנעמ געהאט, ווי די מאלאכיי־כא־באלע, זיינענ געשטאנענ צוויי יונגע מענטשנ, שטארק איינגעבונדנ איינער צומ אנדערנ מיט גאנצ גראבע שטריק, אפגעריסענע, האלב נא־קעטע, בארוועסע, צעפלאכטענע, צעהארגע־טע, צעבלוטיקטע...

דאס איז געווענ דער „נייער לערער" מיט בערל באס' טאכטער — „פערעלע די שיינע".

* * *

— אבער מע האט „זיי" געכאפט?..

— מע האט „זיי" קוימ אפגעזוכט!..

— „זיי" האבנ זיכ באהאלטנ בא א פויער אינ א קעלער!..

— מע האט „זיי" געפירט אינ א זאק אפ אקסנ!..

— דער פריסטאוו האט צעשיקט וויסטא־וועס אפ אלע גאסנ!..

— וואס קער זיכ דאס אנ מיטנ פריס־טאוו?..

— וואס זשע? מיטנ ראוו?

— כא־כא־כא!..

— זע נאר, ווי „ער" ציטערט!..

— עס קלאפנ אימ די ציינ!..

— „ער" האט פייערדיקע אויגנ, ווי בא א גאנעוו!..

— מע זאגט, אז זיינ טאטע איז אויכ גע־ווענ א גאנעוו!..

— ווו זיינענ מיינע קארע פערדלעכ? זאג, זיי זיכ מוידע, גאנעוו איינער!..

— גאנעוו!!!..

— גאנעוו! גאנעוו! גאנעוו!!!..

— געפעלט דיר א ביסל, ווי „זי" וויינט?..

— עס רייסט מיכ בא דער זיבעטער פיא־טע!..

— „זי" האלט שוינ אפ אנ אויפנ!..

— „זי" איז שוינ מעוברעס!..

— אינ נייענטנ כוידעש!..

— אנ כופע־אוקדושנ!..

— מאזלטאוו!..

— מאזלטאוו! מאזלטאוו!..

— כא! — כא! — כא!..

* * *

א גערודערניי... דער פריסטאוו גייט... אט איז ער... ער רעדט עפעס מיטנ גוויר, מיט הערשקע רעב פייוועשעס... דער פריסטאוו גייט צו צו „זיי" אונ קוקט אפ „זיי" אונ בא־טראכט „זיי" פונ קאפ ביז די פיס... עס ווייזט אויס, אז פערעלע איז אימ געפעלנ... ער הייסט זי אפבינדנ. זי פאלט אימ צו די פיס אונ בעט אימ מיט טרערנ אפ די אויגנ פאר דעמ לערער, מע זאל אימ אויכ באפריי־ענ, כאטש אפבינדנ די הענט. דער פריסטאוו לאכט: כע־כע־כע! אונ ווינקט צומ גוויר מיט די אויגנ; דער גוויר (הערשקע רעב פייווי־שעס) לאכט אויכ, קוקנדיק אפנ ארנ: כי־כי־כי!.. דער פריסטאוו פרעגט דעמ לערער, ער זאל אימ באלד זאגנ, ווו האט ער אהינגעטאנ די כפייצימ, וואס ער האט ארויסגעגאנוועט באמ גוויר (ער ווייזט אפ הערשקע רעב פיי־ווישעס מיט די אויגנ, אונ הערשקע רעב פיי־ווישעס שטייט אונ גלעט זיכ בא דער בארד, אונ דער גאנצער אוילעמ קוקט אימ אינ די אויגנ אריינ...). דער לערער פארשטייט ניט, וואס דער פריסטאוו רעדט צו אימ... ער פרעגט אימ נאכאמאל שוינ העכער:

— ווו זיינענ די כפייצימ?!.

ער שווייגט אונ ציטערט, אונ עס קלאפט אימ איינ צאנ אנ דעמ אנדערנ.

— ווו זיינענ די כ־פיי־צי־מ?! פרעג איכ בא דיר, דו הערסט צי ניינ?? — זאגט שוינ צו אימ דער פריסטאוו מיט קאס.

נישטא קיינ ענטפער... מע בינדט אימ נאכ שטארקער אונ מע פירט זיי אהינ, אינ „בייי־דער" אריינ... פערעלע וויינט אונ שרייט אפ א קאל:

— גוואלד, ייִדנ, ראטעוועט! מיר זיינענ נישט קיינ גאנאווימ! מיר האבנ קיינעמ נישט בא־גאנוועט! וואס שווייגט איר? האט ראכמא־נעס אפ מיינ בלינדנ טאטנ! גוואלד, ייִדנ, רא־טעוועט!!!..

דער אוילעמ איז געבליבנ עפעס ווי פאר־טשמעלעט: קיינער האט נישט פארשטאנענ, צו וואס פירט מענ „זיי" „אהינ"? וואס קער זיכ דאס אנ מיט א פריסטאוו, וואס בערל באס' טאכטער האט געוואלט אנטלויפנ מיטנ „נייעמ לערער" פונ דער בארדיטשעווער גאס?..

— מע וועט „זיי" געוויס מישפעטנ?..

— פארשיקנ סיביר!..

— גנאטעווענ!..

— טרייבנ קאליסטרוי (סקוואז סטרוי)!..

— פארשמייסנ אפ אייביק!..

— פאר וואס אונ פאר וועמ?..

— א ייִדישע טאכטער!..

— צוויי זינדיקע נעפאשעס!..

— א רייִנער ראזבאי!..

— ערגער ווי אינ סדאמ!..

— הולטייעס! ראצכימ! גאזלאנימ! קוי־לערס! רעשאימ! אאוו. אאוו.

* * *

אלצ די זעלבע פיינע צוויי יונגעלייט, די לייטישע צוויי איידעמלעכ, מיט אלצ דער זעלבער באקאנטער קעסטלדיקער פאטשיילע זיינענ נאכדעמ א גאנצנ טאג ארומגעגאנגענ איבער דער בארדיטשעווער גאס צוזויפקלייבנ א נעדאווע, ארויסצוראטעווענ די אומגליקלע־כע „פונ דעמ געפענקעניש"... עס איז שוינ אבער געווענ שפעט: דעמ לערער האט מענ באלד אפגעשיקט מיטנ עטאפ אינ זיינ שטאט ארייִנ (ער האט נישט געהאט קיינ פאספארט) אונ מע האט אימ פארטריבנ גאנצ ווייט, ער־געצ אינ דער ליטע... אונ דארט האט מענ אימ אפגעגעבנ פאר א סאלדאט... אונ פערעלע די שיינע איז אוועק נאכ ווייטער!.. אהינ, פונ־וואנענ קיינ רייזנדער איז נאכ נישט צוריק־געקומענ... דאס דאזיקע יונגע גרעזעלע האט געקאנט וואקסנ אונ בליִענ נאר בא דער שיינ פונ דער ליכטיקער וואַרעמער זונ אונ בא דער פרישקייט פונ דער גאנצפרייענדיקער ראסע (טוי), ווענ די לעבעדיקע פייגעלעכ באגעגענענ דעמ שיינעמ פרימארגנ מיט פרייד אונ מיט געזאנג... ווער האט באגלייט „פערעלע די שיי־נע" אפנ „הייליקנ ארט"? — ווער האט זי באוויינט, ווי דער שטייגער איז בא אונדז, ייִדנ?.. פרעגט נישט, לעזער!.. אפילע איר אייגענער פאטער, דער איינציקער פריינט פונ איר יוגנט, האט אויכ קיינ טרער נישט ארויס־געלאזט; ער האט נישט געהאט מיט וואס צו וויינענ... אונ טאקע דאס, וואס ער איז גע־ווענ א בלינדער, האט אימ דערהאלטנ בא זיינ לעבנ, אופגעהאלטנ זיינ עלטער: אז בערל באס האט איינגעכאפט אנגעווארנ „די קיילע", דעמ „האלדז", האט ער צעלאזט די מעשוי־רערימ אונ האט אנגעהויבנ גיינ איבער די הייזער; נאר ניט בא אונדז — אינ אנ אנ־דער שטאט!..

פונ בערל באס מיט זיינ טאכטער, מיט זיינ גאנצער פאמיליע איז געבליבנ בא אונדז אפ דער בארדיטשעווער גאס אנ אנדענקענ— א ליד, זייער א פיינ ליד מיט זייער א טרויע־ריקער מעלאדיע, וואס אלע מיידלעכ אונ אלע ווייבלעכ האבנ נאכ לאנג־לאנג געזונגענ!... אט אזוי האט עס זיכ אנגעהויבנ:

„צי האט איר געהערט,
וואס עס האט זיכ געטראפנ?
„אפ דער בארדיטשעווער גאס
האט זיכ פארלאפנ —
„א כאזנס א טאכטער
אונ א גאנעוו א זונ. . . .
. . . . "

אונ ווייטער געדענק איכ נישט, כ'לעבנ.

צ. פ. א. פונ פאראנטווארטלעכנ רעדאקטאר ג. זשיצ.
רעדקאלעגיע: ד. בערגעלסאנ, י. דאברושינ, ש. האלקינ, ש. מיכאעלס, ל. סטראנגינ, איציק פעפער, ל. קוויטקא, א. קושניראוו.

אדרעס פונ רעדאקציע: קראפאטקינ־גאס, 10. טעלעפאנ Г-6-72-23 געדרוקט אינ דרוקעריי פונ „איזוועסטיא סאוועטאוו דעפוטאטאוו טרודיאשטשיכסיא ססר" אפ א. א. סקווארצאוו־סטעפאנאוו נאמענ. מאסקווע, פושקינ־פלאצ, 5. Б—01551

Адрес редакции газеты «Эйникайт» («Единение»); Москва, ул. Кропоткина, 10. Телефон Г 6-72-23. Печатается в типография «Известий Советов депутатов трудящихся СССР» имени И. И. Скворцова-Степанова, Пушкинская площадь, 5.

איינִיקייט

ארגאַן פונעם ייִדישן אנטיפאשיסטישן קאָמיטעט אין פססר
«EINIKAIT» (Unity)
«ЭЙНИКАЙТ» (Единение)
ОРГАН ЕВРЕЙСКОГО АНТИФАШИСТСКОГО КОМИТЕТА В СССР

№ 58 (308)
דינסטיק
14
מײַ
1946 יאָר
פרײַז 30 קאָפּ.

הײַנט אין נומער:

ערשטע זײַט:
מיטיילונג פונעם פינאַנץ־מיניסטעריום פונעם פאַרבאַנד ססר.
שאָלעם־אַלייכעם.
לייטאַרטיקל — א מעכטיקע דעמאָנסטראַציע פון סאָוועטישן פאַטריאָטיזם.
צווייטע—דריטע זײַטן —
שאָלעם־אַלייכעמס 30־טער יאָרצײַט:
ש. מיכאָעלס — דער אומשטערבלעכער קלאַסיקער.
א. האַלדעס — שאָלעם־אַלייכעם און רוסלאַנד.
י. דאָברושין — אינצווייען איז שטאַרקער.
גאָרקיס בריוו צו שאָלעם־אַלייכעמען.
שאָלעם־אַלייכעמס בריוו וועגן גאָרקין.
נ. אויסלענדער — א ליבטיקער שאָלעם־אַלייכעם־גרוס.
א. קושניראָוו — בויערקער זומער (ליד).
שאָלעם־אַלייכעם — פערעלע די שיינע.
הונדערט אַפאָריזמען.
שאָלעם־אַלייכעמס א ניט־פאַרעפנטלעכטער בריוו.
פערטע זײַט:
מיליטערישע פאַריייניקונגען פון דער דײַטשישער אַרמיי אין דער ענגלישער אָקופּאַציע־זאָנע פון דײַטשלאַנד.
ג. מ. דימיטראָווס טעלעגראַמע צום פּראָפעסאָר לאַסקי.

מיטיילונג פונעם פינאַנץ־מיניסטעריום פונעם פאַרבאַנד ססר

די מעלוכע־האַלוואָע פאַר אופשטעלן און אנטוויקלען די פאָלקסווירטשאַפט פון פססר, ארויסגעלאָזט דעם 4־טן מײַ ד. י. אין א סומע פון 20 מיליאַרד רובל, איז פאַר 7 טעג רעאַליזירט פאַר 21 מיליאַרד 817 מיליאָן 963 טויזנט רובל—מיט אן איבערשטײַגונג אף 1 מיליאַרד 817 מיליאָן 963 טויזנט רובל.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האָט דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום פון פססר, אפן סמאַך פון אן אָנווײַזונג פונעם מיניסטאָרן־ראַט פון פססר, אָפּגעגעבן א פאַראָרדענונג אָפּצושטעלן אומעטום פון 12־טן מײַ 1946 די ווײַטערדיקע אבאָנירונג אף דער האַלוואָע.

פינאַנץ־מיניסטער פון פססר א. זווערעוו.

11 מײַ 1946 יאָר.

א מעכטיקע דעמאָנסטראַציע פון סאָוועטישן פאַטריאָטיזם

א געפיל פון טיפסטער באַפרידיקונג רופט ארויס בא יעדן סאָוועטישן מענטשן די מיטיילונג פונעם פינאַנץ־מיניסטעריום וועגן די סאַכאַקלען פון דער רעאַליזירונג פון דער נײַער האַלוואָע. אין משך פון זיבן טעג איז די האַלוואָע, וואָס איז ארויסגעלאָזט געוואָרן אין א סומע פון 20 מיליאַרד רובל, רעאַליזירט געוואָרן פאַר 21 מיליאַרד 817 מיליאָן 963 טויזנט רובל. די סאָוועטישע ארבעטנדיקע האָבן מיט זייער איינמוטיקן אבאָנירן זיך אף דער האַלוואָע ווידעראַמאָל דעמאָנסטרירט זייער מאָראַליש־פּאָליטישע איינִיקייט, זייער גרענעצלאָזע איבערגעגעבנקייט דעם היימלאַנד, זייער הייסע ליבשאַפט צו דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, צום לײַבלעך־טײַערן סטאַלין.

באַם אונטערשרײַבן זיך אף דער האַיאָריקער האַלוואָע, ווי באַם אבאָנירן זיך אף די האַלוואָעס פון די פאַריקע יאָרן, האָבן ארויסגעוויזן גרויס אַקטיווקייט אַלע שיכטן פון דער סאָוועטישער געזעלשאַפט — ארבעטער, אינטעליגענץ, פּויערטום. יעדער סאָוועטישער מענטש איז בלוטיק פאַראינטערעסירט אין אויספילן און איבערשטײַגן די גרויסע פּראָגראַם פון ווײַטערדיקן אופבלי פון זײַן היימלאַנד. צוליב אָט דעם ציל איז אים קיין זאַך ניט צו שווער — מיט גרייטקייט שענקט ער דערויף אי זײַן מי, אי זײַנע פּערזענלעכע געלט־אָפּשפּאָרונגען.

פאַר אָט די געלט־מיטלען זײַנען אויסגעבויט געוואָרן נײַע פאַבריקן און זאַוואָדן, שולן און ביבליאָטעקן, שפּיטאָלן און וויסנשאַפטלעכע פאָרשערישע אינסטיטוציעס. אין די מילכאָמע־יאָרן זײַנען די מעלוכע־האַלוואָעס רעאַליזירט געוואָרן אין א סומע פון 76 מיליאַרד רובל — אַנדערהאַלבן מאָל מער, אײדער אין משך פון אַלע יאָרן פרידלעכע בויונג. ס'איז אוממעגלעך צו איבערשאַצן די באַדײַטונג פון דער דאָזיקער ריזיקער סומע, — זי האָט געשפּילט ניט קיין קליינע ראָליע אינעם פאַרגיכערן דעם ניצחון. איצט, ווען דאָס לאַנד איז צוגעטראָטן צו פאַרווירקלעכן דעם נײַעם גרויסן פּלאַן פונעם פערטן פינפיאָר, האָבן די סאָוועטישע פעלקער ווידעראַמאָל ארויסבאַוויזן זייער טרײַהײַט און איבערגעגעבנקײַט דער זאַך פון לענין—סטאַלין.

דער נײַער פינפיאָר־פּלאַן זעט פאָרויס קאַפּיטאַל־אינוועסטיציעס אין דער אינדוסטריע פון פססר — 157,5 מיליאַרד רובל. גרויסע סומעס זײַנען אָנגעמערקט פאַר דער ווײַטערדיקער אנטוויקלונג פון דער לאַנדווירטשאַפט, פונעם טראַנספּאָרט, פון אונדזער קולטור. אלס הויפּט־קוואַל פאַר די דאָזיקע אינוועסטיציעס וועלן איצט, ווי אין די פאַריקע פינפיאָרן, דינען די הויכע טעמפּן פון דער סאָציאַליסטישער אָנזאַמלונג. א וויכטיקע באַדײַטונג האָט אָבער אויך דער ...

ברייט פאַרשפּרייטן מאַריאַ וואָלקאָוועס ארבעטס־מעטאָד

פיר וועבערנס פון דער בריגאַדע, מיט וועלכער עס פירט אָן מאַריאַ וואָלקאָווא (פאַבריק נום. 1 פון אָריעכאָווער בוימוואָל־קאָמבינאַט), האָבן אָנגעהויבן ארבעטן גלײַכצײַטיק אף 48 וועבשטולן, וועלכע פלעגן פריער באַדינט ווערן דורך 8 וועבערנס. יעדער מיטגליד פון וואָלקאָוועס בריגאַדע ארבעט סיסטעמאַטיש איים צו 2—2,5 נאָרמעס אין א וואָכטע. זייער ארבעטס־פּראָדוקטיווקייט איז אף 75 פּראָצ. העכער אײדער בא די אַנדערע וועבערנס פונעם קאָמבינאַט און איז צוויי מאָל העכער אײ... רער ביז דער מילכאָמע.

די ביוראָ פון מק אַלקפּ(ב) האָט די טעג אף א ספּעציעלער זיצונג אויסגעהערט כ־טע וואָלקאָוועס א פאַרטראָג וועגן דעם ארבעטס־מעטאָד פון איר בריגאַדע. די באַרימטע וועבערנ האָט דערציילט, וויאַזוי זי האָט צוזאַמען מיט אירע כאַווערטעס פון דער בריגאַדע אויסגעפילט דעם פּלאַן פון 1945 אף 154 פּראָצ., דעם פּלאַן פונעם ערשטן קוואַרטל האַיאָר — אף 160 פּראָצ. און ארויסגעלאָזט 122 טויזנט מעטער געוועבן איבער דער נאָרמע.

די ביוראָ פון מק אַלקפּ(ב) האָט פאַרפליכטעט די שטאָטקאָמען, רײַקאָמען, פּאַרטקאָמען און די דירעקטאָרן פון די טעקסטיל־אונטערנעמונגען צו פאַנאַנדערוויקלען אן ארבעט אף שטודירן און פאַרשפּרייטן די ארבעטס־דערפאַרונג פון כ־טע וואָלקאָוועס בריגאַדע.

דעם 11־טן מײַ איז כ־טע וואָלקאָווע מיט איר בריגאַדע אופגענומען געוואָרן דורכן מיניסטער פאַר טעקסטיל־אינדוסטריע פון פססר כ' סעדין. אין א געמיטלעכן שמועס מיטן מיניסטער האָט כ־טע וואָלקאָווע דערציילט:

— אונדזער דערפאָלג האָבן מיר זיך דערשלאָגן דערפאַר, ווײַל מיר לערנען זיך סיסטעמאַטיש. מיר האָבן זיך געלערנט און לערנען זיך אויך איצט בא די אַלטע וועבער. ניט איבערײַסנדיק די ארבעט אף דער פּראָדוקציע, האָבן מיר דערלערנט דעם טעכמינימום און דורכגעמאַכט קורסן פון הילפס־מײַסטערס. אַדאַנק דעם קאָן יעדער מיטגליד פון אונדזער בריגאַדע זעלבשטענדיק ליקווידירן קלענערע אומנאָרמאַלקײַטן, ... קומען אוף אין דער ארבעט פון די וועבשטולן, און ניט וואַרטן אף די הילפס־מײַסטערס. אין דער ארבעט פון אונדזער בריגאַדע ... זיך שטאַרק די קעגנזײַטיקע הילף צווישן די מיטגלידער. אויב ...

נאָך דער וואָכטע פאַרבלײַבן מיר אף 5—10 מינוט אין צעך, פירן אונטער די סאַכאַקלען פונעם ארבעטס־טאָג און גרייטן זיך צו צום קומעדיקן ארבעטס־טאָג.

כ־טע וואָלקאָווע האָט מיטגעטיילט, אז די מיטגלידער פון איר בריגאַדע גיבן איבער זייער ארבעטס־דערפאַרונג די איבעריקע וועבערנס. אַדאַנק דעם האָבן אויך א סאַך אַנדערע ארבעטערנס געהעכערט זייער ארבעטס־פּראָדוקטיווקײַט. דעם מעטאָד פון איר בריגאַדע נעמען איבער ניט בלויז די יונגע ארבעטערנס, נאָר אויך די אַלטע קאַדראָוויקעס.

— מײַן בריגאַדע, — האָט געזאָגט צום שלום מאַריאַ וואָלקאָווע, — נעמט אף זיך א סאָציאַליסטישע פאַרפליכטונג אויסצופילן דעם יאָר־פּלאַן צום 1־טן סענטיאַבער און געבן ביז סאָף יאָר 80 טויזנט מעטער צײַג איבערן פּלאַן. די בריגאַדע ווענדט זיך צו אַלע טעקסטיל־ארבעטער פון סאָוועטנפאַרבאַנד מיט א רוף פאַנאַנדערצוּוויקלען א סאָציאַליסטישע פאַרמעסטונג פאַר אויספילן פאַרן טערמין דעם פּלאַן פון 1946 — פונעם ערשטן יאָר פונעם נײַעם פינפיאָר.

דער מיניסטער כ' סעדין האָט אין זײַן ארויסטרעטונג הויך אָפּגעשאַצט די דערפאָלגן פון כ־טע וואָלקאָוועס בריגאַדע. „אונדזער אופגאַבע, — האָט געזאָגט דער מיניסטער,— איז וואָס ברייטער פאַרשפּרייטן מ. וואָלקאָוועס מעטאָד. וואָס מער בריגאַדעס עס וועלן ארבעטן אזוי הויך־פּראָדוקטיוו ווי די דאָזיקע בריגאַדע, אַלץ גרעסערע דערפאָלגן וועלן האָבן די אונטערנעמונגען פון דער טעקסטיל־אינדוסטריע, וועלכע וועלן באַקומען די מעגלעכקײַט ניט בלויז אויספילן, נאָר אויך איבערשטײַגן די פּראָגראַם פונעם נײַעם פינפיאָר".

אפן אופנעם איז פאַרעפנטלעכט געוואָרן א באַפעל פונעם מיניסטעריום, וועלכער פאַרפליכטעט די שעפן פון די הויפּט־פאַרוואַלטונגען ברייט צו פאַרשפּרייטן די מעטאָדן פון כ־טע וואָלקאָוועס בריגאַדע. דער מיניסטער האָט דערקלערט א דאַנק דער כ־טע וואָלקאָווע און די מיטגלידער פון איר בריגאַדע און געשענקט זיי ווערטפולע מאַטאָנעס.

דעם זעלבן טאָג איז פאָרגעקומען א באַראַטונג פון די פּאָ גערשריטענע וועבערנס און דירעקטאָרן פון די פאַבריקן פון דער הויפּט־פאַרוואַלטונג פון דער ...

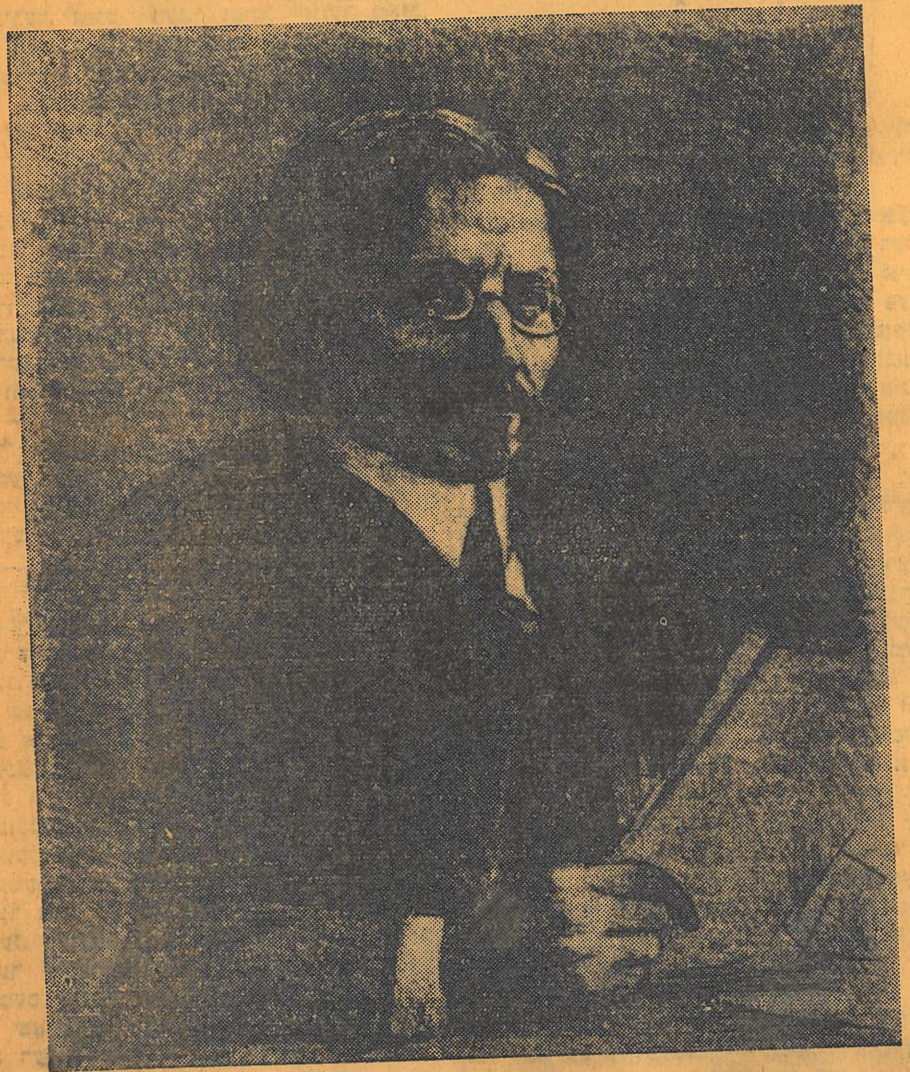

שאָלעם־אַלייכעם

צייכענונג פון מ. גאָרשמאַן.

שאָלעם־אַלייכעם

דער פאַרשפּרייטסטער סאָוועטישער קאַלענדאַר, וואָס מע קאָן אים טרעפן אומעטום, — אין קאַבינעט פון א געלערנטן, אין דער וווינונג פון אן ארבעטער, אין שטוב פון א פּויער,—האָט נעכטן, דעם דרײַצנטן מײַ, דערמאָנט מיליאָנען סאָוועטישע מענטשן וועגן דעם דרײַסיקסטן יאָרצײַט פונעם גרויסן ייִדישן קלאַסיקער ...

ווערק, וועלכע האָבן מיט ווירדע זיך אָוועקגעשטעלט צווישן די בעסטע ווערק פון די גענִיאַלע וועלט־שרײַבער.

דיקענס, טשעכאָוו. מאַרק טווען — אָט צווישן וועלכע גלענצנדיקע נעמען פאַרנעמט זײַן אָרט שאָלעם־אַלייכעם! אָט צו וואָסערע הייכן פון דער וועלט־ליטעראַטור ...

[illegible] די אָבליגאציעס פונ דער נײַער האלוואַע אָפּגעצאָלט מיט מעזומענ געלט. אינ פארלויפ פונ געציילטע טעג האָבנ אלע פארבאנדישע רעפובליקנ איבערגעשטיגנ די אָנגעמערקטע ציפערנ פונ רעאליזירנ די האלוואַע.

דער גלענצנדיקער דערפאָלג פונ דער האלוואַע איז בעעמעס א הערלעכע באשטעטיקונג פונ כאווער סטאלינס ווערטער, וועלכע ער האָט געזאָגט אינ זיינ ערשטמייזיקנ באפעל: „די ארבעטער, פויערים און אינטעליגענצ פונ אונדזער לאנד האָבנ אויפגענומענ דעם פינפיאָר-פּלאנ אלס שלאכט-פּראָגראם, וואָס אנטשפּרעכט זייערע לעבנס-אינטערעסנ".

כאווער סטאלינ האָט אויסגעדריקט די זיכערקייט, אז „די סאָוועטישע מענטשנ, בעראָש מיט דער קאָמוניסטישער פארטיי, וועלנ ניט שאנעווענ זייערע קרעפטנ און מי, קעדיי ניט בלויז אויספילנ, נאָר אויכ איבערשטייגנ דעם נייעם פינפיאָר". אינ די סאכאקלענ פונעם רעאליזירנ די האלוואַע, וואָס וועגנ איר ציל רעדט אזוי דייטלעכ שוינ איר נאָמענ גופע, — האלוואַע פאר אופשטעלנ און אנטוויקלענ די פאָלקסווירטשאפט פונ פסער, — איז אויסגעדריקט דער ענטפער פונעם סאָוועטישנ פאָלק צו זיינ באליבטנ פירער: יאָ, דער נייער פינפיאָר — דאָס איז אונדזער לעבנס-זאכ! קעדיי אויספילנ און איבערשטייגנ די גרויסע פּראָגראם פונ דער נייער בויונג, קעדיי פעסטיקנ די פינאנציעלע באזע פונ דער דאָזיקער פּראָגראם, זיינענ מיר גרייט אָפּגעבנ אלצ, וואָס מיר פארמאָגנ, — סיי אונדזער מי, סיי אונדזערע פערזענלעכע אָפּשפּאָרונגענ.

אינ אלע יאָרנ פונ דער סאָציאליסטישער בויונג האָבנ די סאָוועטישע מענטשנ מיט ענטוזיאזם אויסגעליזנ דער מעלוכע זייערע געלט-אָפּשפּאָרונגענ, קעדיי העלפנ צו פארווירקלעכנ די גרויסע פּלענער פונ דער בויונג. 50 מיליארד רובל האָבנ די ארבעטנדיקע פונ אונדזער לאנד אויסגעליזנ דער מעלוכע אינעם פערזאָר פונ די ערשטע סטאלינישע פינפיאָרנ.

[illegible] נעם גרויסנ ענטוזיאזם, מיט וועלכנ דאָס סאָוועטישע פאָלק קעמפט פאר אויספילנ און איבערשטייגנ דעם פערטנ סטאלינישנ פינפיאָר. פונ טאָג צו טאָג קומענ אָנ נייע פריידיקע ידיעס וועגנ דעם, אז ניט בלויז איינצלנע אונטערנעמונגענ, נאָר אויכ גאנצע אינדוסטריע-צווייגנ פילנ אויס און שטייגנ איבער זייערע פּלענער. אזעלכע ראַפּאָרטנ האָבנ דעם לאנד אינ די יאָמטעוו-טעג פונ מיי אָפּגעגעבנ די ארבעטנדיקע פונ דער שווארצער מעטאלורגיע, פונ דער אינדוסטריע פונ קוילנ און ארצ, נאפט און טעקסטיל אאַוו.

דאָס זעלבע זעענ מיר אויכ אינעם קאָלווירטישנ דאָרפ. פונקט ווי דער ארבעטער-קלאס, ווי די סאָוועטישע אינטעליגענצ, האָט אויכ דאָס קאָלווירטישע פויערטום אויפגענומענ דעם נייעם פינפיאָר אלס זיינ לעבנס-זאכ. דאָס איז צו זענ בולט דערפונ, ווי אָרגאניזירט און מיסטערהאפט עס גייט דורכ דער פרילינג-פארזיי פונעם ערשטנ יאָר פונעם נייעם פינפיאָר. שוינ צו אָנהייב מיי זיינענ געווענ פארזייט 3.400 טויזנט העקטאר מער איידער פאראיאָרנ צו דער זעלבער צייט. אינ אוקראַינע איז צו אָנהייב מיי געווענ פארזייט אריבער דעם פּלאנ 300 טויזנט העקטאר זאנגענ-קולטורנ.

אָט אזוי העלפנ די סאָוועטישע מענטשנ מיט זייער מעסירעסנעפעשדיקער ארבעט, מיט זייערע אָפּגעשפּאָרטע מיטלענ דער סאָציאליסטישער מעלוכע פארווירקלעכנ אינ לעבנ אירע גראנדיעזע פּלענער, וועלכע זיינענ באַרופנ נאָכ מער צו פעסטיקנ די מיליטערישע און עקאָנאָמישע מעכטיקייט פונ לאנד, נאָכ מער אויפהייבנ דעם מאטעריעלנ וווילשטאנד און דעם קולטור-ניוואָ פונ דער באַפעלקערונג. אינ אָט דער מעסירעסנעפעש פונעם פאָלק, אינ אָט דער אייניקייט, באהעפטקייט, הויכנ פּאטריאָטיזם ליגט די גאראנטיע פאר אונדזערע קינפטיקע ניצכוינעס, פאר אונדזער נאָכאנאנדיקנ ריזנ-גאנג פאָרויס.

אינ ווצפּס

די זומער-קאניקולנ פונ די סטודענטנ

דער סעקרעטאריאט פונ ווצפּס האָט אָנגענומענ א באשטימונג וועגנ באדינענ קולטורעל און שטיפעריע די סטודענטנ פונ די הויכשולנ און פונ די שילער פונ די טעכניקומס אינ דער צייט פונ די זומער-קאניקולנ.

דער ווצפּס האָט פארגעלייגט די פּראָפאריינישע אָרגאניזאציעס דורכצופירנ ביז סופ פונ יוני פארזאמלונגענ פונ די סטודענטנ פונ די הויכשולנ און פונ די שילער פונ די טעכניקומס. [illegible] די סאנאטאָריעס [illegible] אינ די פּארקנ פאר קולטור און אָפּרו, אינ די קולטור-פּאלאצנ און קלובנ [illegible] דורכגעפירט ווערנ באגעגעניש-אָוונטנ מיט די טוער פונ וויסנשאפט, קונסט און ליטעראטור.

די צענטראל-קאָמיטעטנ פונ די פּראָפאריינענ זיינענ באפולמעכטיקט צו אויסטיילנ פאר די סטודענטנ אינ דער צייט פונ די זומער-קאניקולנ ניט ווייניקער ווי 10 פּראָצענט פונ די פוטיאָווקעס אינ די סאנאטאָריעס און אָפּרו-[illegible]הנזיער, וועלכע זיי באקומענ פונ ווצפּס און די פּראָפאריינענ [illegible] פונעם מיניסטעריום פאר געזונט-פארהיטונג, אויכ פונ די פוטיאָווקעס אינ די סאנאטאָריעס און אָפּרו-הנזיער פונ די פּראָפאריינענ גופא.

דער ווצפּס האָט פארגעלייגט דער פארוואלטונג מיט די קוראָרטנ, סאנאטאָריעס און אָפּרו-הנזיער אויסצוטיילנ פאר די סטודענטנ 12.500 פוטיאָווקעס אינ די אָפּרו-הנזיער און 1500 פוטיאָווקעס אינ די סאנאטאָריעס. א סכ סטודענטנ וועלנ באקומענ די מעגלעכקייט אויסצופארנ אויפ עקסקורסיעס אינ די טוריסטנ-מארשרוטנ און עקסקורסיעס.

ביים די זומער-קאניקולנ וועלנ דורכגעפירט ווערנ פארמעסטיקונגענ [illegible] פארשיידענע מינימ ספּאָרט. עס וועלנ אָרגאניזירט ווערנ [illegible] אלפּיניסטנ-מארשנ. די סטודענטנ וועלנ באקומענ ניט ווייניקער ווי 30 פּראָצענט פוטיאָווקעס אינ די אלפּיניסטישע לערנ-לאגערנ.

נײַער דערפאָלג פונעם שטאָלקאָכער מיכאיל קאָטשערינ

אינעם מאריופּאָלער זאוואָד אפּ איליטשס נאָמענ, ווו עס ארבעט דער באַרימטער שטאָלקאָכער מיכאיל קאָטשערינ, האָט זיכ פאנאנדערגעוויקלט אברייטע פארמעסטונג פונ די שטאָלקאָכער פאר אויספילנ פארנ טערמינ דעם פינפיאָריקנ פּלאנ. דער איניציאטאָר פונ דער פארמעסטונג כ' קאָטשערינ גיט ברייט איבער זיינ דערפארונג די אנדערע שטאָלקאָכער און לערנט זיי זיינע מעטאָדנ פונ דערשלאָגנ זיכ צו הויכער ארבעטס-פּראָדוקטיווקייט.

דעם 11-טנ מיי איז מיכאיל קאָטשערינ געקומענ אינ צעכ א סאכ פריער פארנ אָנהייב פונ זיינ ארבעטס-טאָג. אינ דער אָנוועזנהייט פונ די שטאָלקאָכער פונ די אנדערע אויוונס האָט ער באוויזנ מאכאָרטאָוס שטאָלקאָכער-בריגאדע זיינ מעטאָד פונ דורכפירנ שנעל-שמעלצונגענ. אינ דעם דאָזיקנ טאָג האָט מאכאָרטאָוס בריגאדע דורכגעפירט א שנעל-שמעלצונג לויט קאָטשערינס מעטאָד פאר 7 שאָ און אראָפּגענומענ פונ יעדנ קוואדראט-מעטער אויוונ צו 10,8 טאָנ שטאָל, וואָס באטרעפט קימאט אזויפיל, וויפל קאָטשערינ אליינ האָט אראָפּגענומענ ביים זיינ לעצטנ רעקאָרד.

דעם זעלבנ טאָג האָט קאָטשערינ איינגעשטעלט א נייעם גלענצנדיקנ רעקאָרד. דורכפירנדיק א שווערוואגיקע שמעלצונג פאר 6 שאָ 40 מינוט, האָט ער אראָפּגענומענ פונ יעדנ קוואדראט-מעטער אויוונ צו 11,3 טאָנ הויכקוואליטאטיווע שטאָל און אזוי ארום איבערגעשטיגנ אלע זיינע פריערדיקע רעקאָרדנ.

גרויס-קאראגאנדא

אינ קאראגאנדער קוילנ-באסיינ וויקלט זיכ באנאנדער די בויונג פונ נייע שאכטעס. צום סאָפּ יאָר וועלנ געלאָזט ווערנ אינ גאנג די ערשטע דריי שאכטעס מיט א יערלעכער פּראָדוקטיווקייט פונ 700 טויזנט טאָנ הייצוואַרג. אינ 1947 וועלנ אָנהייבנ ארבעטנ 4 נייע שאכטעס, וועלכע זיינענ אויסגערעכנט אפּ ארויסבאקומענ אינ א יאָר 1.100 טויזנט טאָנ קוילנ. אינ 1948 וועט געלאָזט ווערנ אינ גאנג א שאכטע א גיגאנט. בלויז די ערשטע ריי פונ דער דאָזיקער שאכטע וועט געבנ יעדעס יאָר 1.400 טויזנט טאָנ הייצוואַרג.

צום סאָפּ פינפיאָר וועט די שטאָט קאראגאנדא פארוואנדלט ווערנ אינ א גרויסנ אינדוסטריעלנ צענטער. דאָ וועלנ אויסוואקסנ א ריי נייע זאוואָדנ: א זאוואָד פונ אגלאָמעראציע-אויסשטאטונג פאר ארצ און קוילנ, זאוואָדנ פונ בריקעטנ, אווטאָ-רעמאָנט, פארצעליי, א מעכאנישער זאוואָד, א גרויסער רעזשיראטאָר אאַ. אינ שטאָט וועלנ אויכ אויסגעבויט ווערנ א טראמוויי-ליניע, א קינאָ-טעאטער, א נייער וואָקזאל, שפּיטאָלנ, יאסליעס, קינדער-גערטנער, שולנ. עס וועט אָנהייבנ פונקציאָנירנ די עלעקטרישע אייזנבאנ קאראגאנדא—אקמאָלינסק אפּ א מעהאלעכ פונ 218 קילאָמעטער.

אינ אָוונט וועט די שטאָט זיכ מאמעש באָדנ אינ א יאם עלעקטרישער שיינ. פונ די אויבערשטע שטאָקנ פונ די הייזער וועט מענ אינ אלע זייטנ זענ דעם סטעפּ, א באגאָסענעם מיט עלעקטרישנ ליכט. עס וועלנ זיכ אָנצינדנ די פייערלעכ פונ גרויס-קאראגאנדא.

א נײַער גראפיק אפּ די אייזנבאנ-ליניעס

פונקט 12 אזייגער באנאכט ערעוו דעם 16-טנ מיי ווערט אפּ אלע אייזנבאנענ פונ סאָוועטנפארבאנד איינגעפירט א נייער גראפיק פונ דער באוועגונג פונ די צוגנ. אינעם פאנאנדערארבעטנ דעם נייעם גראפיק, וואָס איז געווענ א גענעראלער קאָנטראָל פונ דער גרייטקייט פונ דער קאָלאָסאלער ווירטשאפט פונעם אייזנבאנ-טראנספּאָרט פונ פסער צו די זומערדיקע פּאסאזשיר-טראנספּאָרטירונגענ, האָבנ אָנטייל גענומענ ארום טויזנט ספּעציאליסטנ. לויטנ נייעם גראפיק ווערנ שטארק פארגרעסערט די פּאסאזשיר-טראנספּאָרטירונגענ, און עס ווערט געזיכערט דאָס צושטעלנ צו דער צייט אינ אלע עקנ לאנד די וויכטיקסטנ פאָלקסווירטשאפטלעכע פראכטנ.

אינעם נייעם גראפיק זיינענ דיסקאָנטירט די ניט אויסגענוצטע רעזערוונ פונ העכערנ די טעכנישע און קאָמערציעלע שנעלקייט פונ דער באוועגונג פונ די צוגנ, די מעגלעכקייט ברייט צו פארשפּרייטנ די פּאָרגעשריטענע ארבעטס-מעטאָדנ פונ די נאָוואטאָרנ פונעם אייזנבאנ-טראנספּאָרט.

אינעם נייעם גראפיק איז פאָרויסגעזעענ צו פארגרעסערנ די צאָל פּאסאזשיר-צוגנ אפּ 451 פּאָר לעגאבע 1945. שטארק ווערט פארגרעסערט די צאָל צוגנ, וועלכע קורסירנ קיינ דאָרעם, באזונדערס אפּ די ליניעס מאָסקווע—באקו, מאָסקווע—סאָטשי, מאָסקווע—קיִעוו, מאָסקווע—יעווּפּאטאָריע, אויכ אפּ די ליניעס לענינגראד—ווילניוס, כארקאָוו—נאָוואָסיבירסק אאַוו. אויסוואקסנ וועט די צאָל אָרטיקע צוגנ אפּ פארשיידענע ליניעס.

דער גאנג פונ א ריי צוגנ וועט באדייטנדיק פארשנעלערט ווערנ. אזוי, לעמאָשל, וועט לויטנ נייעם גראפיק דער צוג, וואָס גייט פונ מאָסקווע קיינ טביליסי, אָנקומענ אפּ 18 שאָ פריער. אפּ אנדערהאלבנ שאָ גיכער וועט דורכמאכנ זיינ מארשרוט דער צוג „קראסנאיא סטרעלא", וואָס קורסירט פונ מאָסקווע קיינ לענינגראד.

א באזונדער אופמערקזאמקייט ווערט געשענקט דער ביישטאָטישער באוועגונג. לויטנ נייעם גראפיק וועלנ קורסירנ 2.600 ביישטאָטישע צוגנ. דער גראפיק פונ זייער באוועגונג איז פאנאנדערגעארבעט אזוי, אז די ארבעטנדיקע זאָלנ האָבנ דעם מאקסימום באקוועמלעכקייטנ באם באנוצנ זיכ מיט דעם דאָזיקנ מינ טראנספּאָרט.

עקזעמפּליארנ שאָלעם-אליכעמס ווערק — אפּ יידיש, רוסיש, אוקראַיניש, ווייסרוסיש, גרוזיניש, אוזבעקיש, קאזאכיש, ארמעניש און אנדערע שפּראכנ פונ די סאָוועטישע פעלקער — זיינענ שוינ פונ לאנג זיכ צעגאנגענ אינ אלע ווינקעלעכ פונ אונדזער לאנד און געמאכט באוווסט און באליבט שאָלעם-אליכעמס נאָמענ בא יעדנ לייענער. שול-קינדער ווייסנ די הירנדיקע לעבנס-געשיכטעס פונ יידישע קינדער לויט שאָלעם-אליכעמס דערציילונגענ. ארבעטער און אינטעליגענטנ האָבנ געלייענט שאָלעם-אליכעמס ראָמאנענ „בלאָנדזשענדע שטערנ", „יאָסעלע סאָלאָוויי". שאָלעם-אליכעמענ האָבנ געלייענט רויטארמייער און אָפיצערנ, און ניט ווייניק שלאכטלייט פונ דער רויטער ארמיי וועלנ געוויס זיכ דערמאָנענ, ווי אינ די טעג פונ דער פאָטערלענדישער מילכאָמע האָבנ שאָלעם-אליכעמס ביכער, אָנגעלאָדנ מיט לעבנסמוטיקנ הומאָר, פארשאפּט פארגעניגנ אונדזערע קריגער אפּנ פראָנט.

אזא פארשפּרייטקייט, אזא אלגעמיינע אָנערקענונג האָט דער יידישער פאָלקס-שרייבער געקאָנט דערגרייכנ נאָר אינ די באדינגונגענ פונ אונדזער סאָציאליסטישנ היימלאנד, ווו עס זיינענ צעבראָכנ אלע מעכיצעס צווישנ דער קולטור און דעם פאָלק, ווו די נאַציאָנאלע קולטור פונ יעדנ פאָלק איז נים קיינ צוים אפּ אָפּצוגרענעצנ און איזאָלירנ איינ פאָלק פונ א צווייטנ, נאָר פארקערט, א מיטל אפּ צו פארברידערנ פאָלק מיט פאָלק. פּושקינ, טאָלסטאָי, גאָרקי, שעווטשענקאָ, שאָטאַ רוסטאַוועלי זיינענ געווארנ דער גייסטיקער אוצער פונ אלע סאָוועטישע פעלקער. און אינ איינ ריי מיט די געניאַלע זינ פונ רוסישנ, אוקראַינישנ, גרוזינישנ פאָלק איז אויפגעשטעלט אויכ דער גרויסער שרייבער פונעם יידישנ פאָלק — שאָלעם-אליכעם.

די קולטור פונ דער גאָרער וועלט ציילט ניט ווייניק גרויסע מענטשנ, וואָס דאָס יידישע פאָלק האָט אויסגעהיילט פונ זיינע רייענ.

שאָלעם-אליכעם איז אָבער ניט נאָר די אנטפּלעקונג פונ קולטור סטאם, ער איז די אנטפּלעקונג פונ דער קולטור פונ די יידישע פאָלקס-מאסנ. ער איז דער טריומפ פונ דער דאָזיקער קולטור. מיט אים האָט די קולטור פונ די יידישע פאָלקס-מאסנ אריבערגעשפּאנט אירע אייגענע גרענעצנ און זיכ אָנגעשלאָסנ אינ דער קולטור פונ דער מענטשהייט.

דאָס סאמע פּראָסטע און גלייכצייטיק דאָס סאמע טיפסטע פונעם פאָלקס לעבנ האָט שאָלעם-אליכעם פארקערפּערט אינ זיינע ווערק. אפּ דער שפּראכ פונ די פאָלקס מאסנ האָט ער פילזייטיק און אויסשעפּלעכ אויסגעדריקט די כאָכמע פונעם פאָלק און אויסגעדריקט געשטאלטנ — אייגנארטיקע, עמעסדיקע און טיפ מענטשלעכע, ווי דאָס פאָלק אליינ.

די שפּראכ פונ די יידישע פאָלקס-מאסנ ביז שאָלעם-אליכעמענ און אפילע אינ דער צייט פונ שאָלעם-אליכעמענ איז נאָכ אלצ באטראכט געוואָרנ, ווי א נים געגונג קולטורעלער אינסטרומענט, אפּ וועלכנ עס איז אוממעגלעכ אויסצושפּילנ א דינע מעלאָדיע. און אָט איז געקומענ דער געניאַלער מייסטער און געגנער מענ שפּילנ אפּ דעם אינסטרומענט די איידעלסטע און דערהויבנסטע מאָטיוונ פונ דער פאָלקס-נעשאָמע. אפּ דעם אינסטרומענט—אפּ דער שפּראכ פונ די יידישע פאָלקס-מאסנ — האָט שאָלעם-אליכעם געשאפנ ליטעראַרישע

[illegible] טיפע גלויבנ אינ לעבנ, פאראכטונג צו יאוש און אנטוישונג.

אלע שאָלעם-אליכעמס ווערק, די בריוו זיינע, ארויסזאָגונגענ זיינענ דורכגעדרונגענ מיט איינ קלאל: שטענדיק מיטנ פאָלק, שטענדיק פארנ פאָלק! אליינ דאָס לעבנ שאָלעם-אליכעמס, וואָס ער האָט אזוי הארציק באשריבנ אינ בוכ פונ זיינע ביכער „פונעם יאריד", איז א שטיק לעבנ פונעם פאָלק.

א מענטש פונ זיינ צייט און פונ זיינ סווויווע און פונ די באדינגונגענ, אינ וועלכע עס האָט דעמלט געלעבט זיינ פאָלק, איז שאָלעם-אליכעם אינ זיינע געזעלשאפטלעכ-פּאָליטישע אָנשויונגענ ניט שטענדיק פריי געווענ פונ געוויסער באגרענעצטקייט. דאָכ האָט ער טיפ באנומענ די פּראָגרעסיווע אידייענ פונ זיינ צייט, ער האָט ליידנשאפטלעכ זיכ באמיט צו אויסבעסערנ דאָס אינערלעכע יידישע לעבנ, צו צעשטערנ די וואנט, וואָס טיילט אָפּ אָט דאָס לעבנ פונ דער ארומיקער פּאָרגעשריטענער גרויסער וועלט.

פונקט ווי זיינ פאָלק, האָט אויכ דער גרויסער שרייבער געלעבט א לעבנ פונ קאמפּ קעגנ נויט און רעכטלאָזיקייט. צוזאמענ מיטנ פאָלק האָט ער ליב געהאט זיינ היימלאנד. וויפל לירישע בלעטלעכ האָט ער געווידמעט אינ זיינע ווערק דער רוסישער און אוקראַינישער ערד, מיט וועלכער דאָס יידישע פאָלק איז היסטאָריש אזוי לאנג פארבונדנ. צוזאמענ מיט די יידישע פאָלקס-מאסנ האָט ער געגלייבט און נעוויִש פאָרויסגעזאָגט, אז:

„די צוקונפט פונ אונדזער פאָלק איז דאָפּקע דאָ, אינ דעם דאָזיקנ לאנד, ווו מיר לעבנ. די שווערע צייט וועט פאריבער, די פינצטערע וואָלקנס וועלנ פאנאנדערגייינ, דער הימל וועט ליכטער ווערנ!".

דאָס דעמלטיקע אָפיציעלע רוסלאנד האָט ניט פארשטעלט פאר זיינע אויגנ דאָס גרויסע רוסישע פאָלק. מיט טיפער ליבע האָט ער זיכ באצויגנ צו דער רוסישער קולטור, בא איר זיכ געלערנט און גערופנ זיכ לערנענ. טאָלסטאָי, טורגעניעוו, גאָרקי, טשעכאָוו — אָט די ריזנ פונ דער רוסישער קולטור האָט שאָלעם-אליכעם גענומענ פאר זיכ אלס א מוסטער און שטענדיק ארויסגעזאָגט זיינ באגייסטערונג און היספּאַילעס פאר זיי. אינ דער יידישער ליטעראטור האָט שאָלעם-אליכעם אריבערגעטראָגנ און איינגעפלאנצט די בעסטע טראדיציעס פונעם רוסישנ רעאליזם.

שאָלעם-אליכעם איז א מוסטער פונ דעם, ווי פּרוכטבאר עס קאָנ זיינ די שעפּערישע אופווירקונג פונ איינ ליטעראטור אפּ א צווייטער. די שעפּערישע אופווירקונג פונ דער רוסישער ליטעראטור אפּ שאָלעם-אליכעמענ האָט ניט פארמינערט, נאָר פארקערט בארייכערט די זעלבשטענדיקייט און די גרויסע אייגנארטיקייט פונ שאָלעם-אליכעמענ אלס פּאָרזעצער פונ די בעסטע טראדיציעס פונ דער יידישער קולטור.

די גרויסע סאָציאליסטישע אָקטיאבער-רעוואָליוציע האָט פארווירקלעכט אויכ שאָלעם-אליכעמס טרוים וועגנ א בעסערער צוקונפט פונ אונדזער פאָלק „דאָפּקע דאָ אינ דעם דאָזיקנ לאנד, ווו מיר לעבנ". צווישנ די העלסטע שטערנ פונ דער באַפרייטער קולטור פונ די סאָוועטישע פעלקער שיינט מיט זיינ פּראכט אויכ דער שטערנ פונ דער יידישער קולטור — שאָלעם-אליכעם.